

Bruxelles, 19. listopada 2023.
(OR. en)

14339/23

**Međuinstitucijski predmet:
2023/0077(COD)**

**ENER 556
ENV 1145
CLIMA 488
COMPET 1004
CONSOM 370
FISC 231
CODEC 1912**

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije
Br. preth. dok.:	14085/23
Br. dok. Kom.:	7440/23 + ADD 1
Predmet:	Prijedlog UREDBE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA o izmjeni uredaba (EU) 2019/943 i (EU) 2019/942 te direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 radi poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji – opći pristup

Za delegacije se u Prilogu nalazi opći pristup Vijeća o navedenom prijedlogu kako ga je Vijeće (promet, telekomunikacije i energetika) donijelo 17. listopada 2023.

Općim pristupom utvrđuje se privremeno stajalište Vijeća o tom prijedlogu i stvara osnova za pripremu pregovora s Europskim parlamentom.

2023/0077 (COD)

Prijedlog

UREDBE EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

**o izmjeni uredbi (EU) 2019/943 i (EU) 2019/942 te direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944
radi poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji**

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 194. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

nakon prosljeđivanja nacrtu zakonodavnog akta nacionalnim parlamentima,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora,

uzimajući u obzir mišljenje Odbora regija,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom,

budući da:

- (1) Od rujna 2021. zabilježene su vrlo visoke cijene i nestabilnost na tržištima električne energije. Kao što je navela Europska agencija za suradnju energetske regulatora (ACER) u svojoj procjeni modela veleprodajnog tržišta električne energije u EU-u iz travnja 2022.¹, to je uglavnom posljedica visoke cijene plina koji se koristi kao input za proizvodnju električne energije.
- (2) Eskalacija ruske vojne agresije na Ukrajinu, koja je ugovorna stranka Energetske zajednice, i povezane međunarodne sankcije od veljače 2022. poremetili su globalna energetska tržišta, pogoršali problem visokih cijena plina i znatno utjecali na cijene električne energije. Ruska invazija na Ukrajinu dovela je i do nesigurnosti u opskrbi drugim sirovinama, kao što su ugljen i sirova nafta, koji se upotrebljavaju u postrojenjima za proizvodnju električne energije. To je dovelo do znatnog dodatnog povećanja nestabilnosti cijena električne energije.

¹ Agencija Europske unije za suradnju energetske regulatora, *ACER's Final Assessment of the EU Wholesale Electricity Market Design*, travanj 2022.

- (3) Kao odgovor na tu situaciju, **Komisija je u listopadu 2021.** predstavila Komunikaciju [...]naslovljenu „**Paket mjera za djelovanje i potporu za suočavanje s rastom cijena energije**”, koja sadržava [...] paket mjera koje bi [...]Unija i njezine države članice mogle primijeniti za ublažavanje neposrednog učinka visokih cijena energije na kućanstva i poduzeća, [...]uključujući potpore dohotku, porezne olakšice, uštedu plina i mjere skladištenja[...], te za jačanje otpornosti na buduće cjenovne šokove. U svojoj Komunikaciji od 8. ožujka 2022. naslovljenoj „REPowerEU: zajedničko europsko djelovanje za povoljniju, sigurniju i održiviju energiju”² Komisija je predstavila niz dodatnih mjera za jačanje paketa instrumenata i odgovor na rastuće cijene energije. Komisija je 23. ožujka 2022. uspostavila i privremeni sustav državnih potpora kako bi se omogućile određene subvencije za ublažavanje učinaka visokih cijena energije³.

² Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – REPowerEU: zajedničko europsko djelovanje za povoljniju, sigurniju i održiviju energiju, COM(2022) 108 final.

³ Komunikacija Komisije – Privremeni okvir za mjere državne potpore u kriznim situacijama za potporu gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu, C 131 I/01, C/2022/1890.

- (4) Komisija je 18. svibnja 2022. predstavila plan REPowerEU⁴, kojim su uvedene dodatne mjere usmjerene na uštedu energije, diversifikaciju opskrbe energijom i ubrzano uvođenje obnovljive energije s ciljem okončanja ovisnosti Unije o ruskim fosilnim gorivima te koji uključuje prijedlog da se ciljani udio energije iz obnovljivih izvora u Uniji do 2030. poveća na 45 %. Nadalje, Komunikacijom o kratkoročnim intervencijama na energetsom tržištu i dugoročnim poboljšanjima modela tržišta električne energije⁵, uz utvrđivanje dodatnih kratkoročnih mjera za rješavanje problema visokih cijena energije, utvrđena su potencijalna područja za poboljšanje modela tržišta električne energije te je najavljena namjera da se ta područja procijene s ciljem [...] **izmjene** zakonodavnog okvira.

⁴ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija – Plan REPowerEU, COM(2022) 230.

⁵ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija – Kratkoročne intervencije na tržištu električne energije i dugoročna poboljšanja modela tržišta električne energije – tijekom daljnjeg djelovanja, COM(2022) 236 final.

- (5) **Kako bi [...]hitno odgovorila na krizu cijena i sigurnosne probleme te se suočila s povećanjem cijena za građane,[...]Unija je donijela nekoliko zakonodavnih akata, kao što su Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi strogog sustava skladištenja plina⁶, Uredba Vijeća (EU) 2022/1369 o učinkovitim mjerama smanjenja potražnje za plinom i električnom energijom⁷, Uredba Vijeća (EU) 2022/1854⁸ o uspostavi sustava ograničavanja cijena kako bi se izbjegla neočekivana dobit na tržištu plina i električne energije⁹[...]10 i Uredba Vijeća (EU) 2022/2577¹¹ o uspostavi mjera za ubrzanje postupaka izdavanja dozvola za postrojenja za obnovljivu energiju¹²¹³.**

⁶ [...]SL L 173, 30.6.2022., str. 17.

⁷ [...]2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina (Tekst značajan za EGP), SL L 173.

⁸ Uredba (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije (SL L 261I, 7.10.2022., str. 1).

⁹ Uredba (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom, SL L 206 i [...] (SL L 206, 8.8.2022., str.[...] 1).

¹⁰ Uredba (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena energije, SL L 261.

¹¹ Uredba Vijeća (EU) 2022/2577 od 22. prosinca 2022. o utvrđivanju okvira za ubrzanje uvođenja energije iz obnovljivih izvora (SL L 335, 29.12.2022., str. 36).

¹² [...]2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom, SL L 206, i Uredba (EU) 2022/1854 od 6. listopada 2022. o hitnoj intervenciji za rješavanje pitanja visokih cijena [...], SL L 261.[...]

¹³ Uredba Vijeća (EU) 2022/2577 od 22. prosinca 2022. o utvrđivanju okvira za ubrzanje uvođenja energije iz obnovljivih izvora, SL L 335, 29.12.2022.

- (6) Dobro integrirano **energetsko** tržište koje se temelji na paketu „Čista energija za sve Europljane”, donesenome 2018. i 2019.¹⁴¹⁵ („**paket za čistu energiju**”), trebalo bi omogućiti Uniji da iskoristi gospodarske prednosti jedinstvenog energetskog tržišta u normalnim tržišnim okolnostima, osiguravajući sigurnost opskrbe i održavajući proces dekarbonizacije. Prekogranična povezanost osigurava i sigurniji, pouzdaniji i učinkovitiji rad elektroenergetskog sustava.

¹⁴ [...]([...] 1)[...][...][...][...] [...] [...]

¹⁵ **Uredba (EU) 2018/1999** Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime, SL L 328, 21.12.2018., str. 1; **Direktiva (EU) 2018/2001** Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (preinaka), SL L 328, 21.12.2018., str. 82; **Direktiva (EU) 2018/2002** Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o izmjeni Direktive 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti, SL L 328, 21.12.2018., str. 210; **Uredba (EU) 2019/942** Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetskih regulatora(preinaka), SL L 158, 14.6.2019., str. 22; **Uredba (EU) 2019/943** Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (preinaka), SL L 158, 14.6.2019., str. 54; **Direktiva (EU) 2019/944** Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije (preinaka), SL L 158, 14.6.2019., str. 125.

- (7) Trenutačni model tržišta električne energije pomogao je i u nastanku novih i inovativnih proizvoda, usluga i mjera na maloprodajnim tržištima električne energije, čime se podupire energetska učinkovitost i veća upotreba energije iz obnovljivih izvora te povećava izbor kako bi se potrošačima pomoglo da smanje svoje račune za energiju i s pomoću malih proizvodnih postrojenja te novonastalih usluga za upravljanje potrošnjom. Nadogradnja i iskorištavanje potencijala digitalizacije energetskog sustava, kao što je aktivno sudjelovanje potrošača, trebali bi biti ključni elementi naših budućih tržišta i sustava električne energije. Istodobno je potrebno poštovati izbore potrošača i omogućiti im da iskoriste različite ponude ugovora.
- (8) **Međutim, [...]**u kontekstu energetske krize, trenutačni model tržišta električne energije otkriva[...] i niz važnih nedostataka povezanih s utjecajem visokih i nestabilnih cijena fosilnih goriva na kratkoročna tržišta električne energije, zbog čega su kućanstva i poduzeća izložena znatnim porastima cijena koji utječu na njihove račune za električnu energiju.
- (9) Brže uvođenje energije iz obnovljivih izvora i čistih fleksibilnih tehnologija najodrživiji je i troškovno najučinkovitiji način strukturnog smanjenja potražnje za fosilnim gorivima za proizvodnju električne energije i za izravnu potrošnju putem elektrifikacije i integracije energetskog sustava. Zahvaljujući niskim operativnim troškovima, obnovljivi izvori mogu pozitivno utjecati na cijene električne energije u cijeloj Uniji i smanjiti izravnu potrošnju fosilnih goriva.
- (10) Promjenama u modelu tržišta električne energije trebalo bi osigurati da potrošači, uključujući one najugroženije, iskoriste sve veću primjenu energije iz obnovljivih izvora i energetske tranziciju u cjelini te da se u konačnici tako zaštite od energetske krize i da se izbjegne padanje većeg broja kućanstava u zamku energetskog siromaštva. [...] **Tim bi se promjenama** trebao ublažiti učinak visokih cijena fosilnih goriva, posebno plina, na cijene električne energije kako bi se kućanstvima i poduzećima omogućilo da dugoročno iskoriste prednosti cjenovno pristupačne i sigurne energije iz održivih obnovljivih izvora i izvora s niskim emisijama ugljika.

- (11) Reforma modela tržišta električne energije trebala bi koristiti ne samo potrošačima iz kategorije kućanstvo nego i potaknuti konkurentnost industrija Unije olakšavajući im ulaganja u čistu tehnologiju koja su im potrebna kako bi dovršile prelazak na nultu neto stopu emisija. Energetsku tranziciju u Uniji potrebno je poduprijeti snažnim temeljima proizvodnje uporabom čistih tehnologija. Ovim će se reformama poduprijeti cjenovno pristupačna elektrifikacija industrije i pozicioniranje Unije kao globalnog predvodnika kad je riječ o istraživanju i inovacijama u području tehnologija čiste energije.
- (12) Učinkovita kratkoročna tržišta koja dobro funkcioniraju ključan su instrument za integraciju energije iz obnovljivih izvora i izvora fleksibilnosti na tržištu te olakšavaju integraciju energetskog sustava na troškovno učinkovit način.
- (13) Unutardnevna tržišta posebno su važna za integraciju promjenjivih obnovljivih izvora energije u elektroenergetski sustav uz najmanji trošak jer sudionicima na tržištu omogućuju trgovanje manjkom ili viškom električne energije bliže vremenu isporuke. Budući da proizvođači energije iz promjenjivih obnovljivih izvora mogu točno procijeniti svoju proizvodnju tek blizu vremenu isporuke, ključno je da im se pristupom likvidnom tržištu maksimalno povećaju mogućnosti trgovanja što je bliže moguće vremenu isporuke električne energije. **Stoga bi vrijeme zatvaranja unutardnevnog prekozonskog tržišta trebalo skratiti i definirati bliže stvarnom vremenu. U slučaju da se tom promjenom stvore rizici za sigurnost opskrbe, operatori prijenosnih sustava trebali bi imati mogućnost zatražiti odstupanje, na temelju procjene učinka i podložno regulatornom odobrenju, kako bi zatražili produljenje roka provedbe. Taj bi zahtjev trebao uključivati akcijski plan s konkretnim koracima prema uspostavi novog vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta.**

- (14) Stoga je važno da se unutardnevna tržišta prilagode tehnologijama za proizvodnju energije iz promjenjivih obnovljivih izvora, kao što su solarna energija i **energija** vjetra, kao i uključivanju upravljanja potrošnjom[...] i skladištenja **energije**. Likvidnost unutardnevnih tržišta trebalo bi poboljšati dijeljenjem knjiga naloga među tržišnim operatorima unutar zone trgovanja, među ostalim i kad su prekozonski kapaciteti postavljeni na nulu ili nakon vremena zatvaranja unutardnevnog tržišta. **Kako bi se osiguralo da nominirani operatori tržišta električne energije dijele knjige naloga u vremenskom okviru trgovanja dan unaprijed i unutar jednog dana, nominirani operatori tržišta električne energije trebali bi dostaviti sve naloge jedinstvenom povezivanju dan unaprijed i unutardnevnom povezivanju te ne bi trebali organizirati trgovanje proizvodima za dan unaprijed i unutardnevnim proizvodima ili proizvodima sličnih obilježja izvan jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutardnevnog povezivanja. Radi ublažavanja inherentnog rizika od diskriminacije u trgovanju proizvodima dan unaprijed i unutardnevnim proizvodima unutar i izvan jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutardnevnog povezivanja te posljedičnog iscrpljivanja likvidnosti na povezanim Unijinim tržištima električne energije, ta bi se obveza trebala primjenjivati na nominirane operatore tržišta električne energije, poduzeća koja izravno ili neizravno provode kontrolu ili izvršavaju bilo koje pravo nad nominiranim operatorom tržišta električne energije i poduzeća koja su pod izravnom ili neizravnom kontrolom nominiranog operatora tržišta električne energije.** Nadalje, vrijeme zatvaranja unutardnevnog tržišta trebalo bi približiti vremenu isporuke kako bi se sudionicima na tržištu maksimalno povećale mogućnosti trgovanja manjkom i viškom električne energije te doprinijelo boljoj integraciji promjenjivih obnovljivih izvora energije u elektroenergetski sustav.
- (15) Osim toga, trebalo bi se osigurati sudjelovanje malih pružatelja usluga fleksibilnosti na kratkoročnim tržištima električne energije smanjenjem minimalne količine za koju se može dati ponuda.

- (16) Kako bi se osigurala učinkovita integracija električne energije proizvedene iz promjenjivih obnovljivih izvora energije i smanjila potreba za proizvodnjom električne energije iz fosilnih goriva [...] **tijekom kriza cijena električne energije** [...], operatori prijenosnih sustava trebali bi moći osmisliti proizvod za smanjenje vršne potrošnje koji omogućuje **dodatno** [...] upravljanje potrošnjom kako bi se **doprinijelo** smanjenju [...] potrošnje u elektroenergetskom sustavu [...] [...] **Proizvodi za smanjenje vršne potrošnje kao takvi bi trebali doprinijeti snižavanju veleprodajnih cijena električne energije, ali i [...] sigurnosti opskrbe tijekom krize cijena električne energije.** Budući da je cilj proizvoda za smanjenje vršne potrošnje smanjiti i preusmjeriti potrošnju električne energije, područje primjene tog proizvoda trebalo bi ograničiti na upravljanje [...] potrošnjom. **S obzirom na to da bi se proizvod za smanjenje vršne potrošnje trebao primjenjivati samo u ograničenim situacijama kad dođe do krize cijena električne energije, njegova [...] nabava može se izvršiti do tjedan dana prije oslobađanja dodatnih kapaciteta za upravljanje potrošnjom. Operatori prijenosnih sustava trebali bi moći aktivirati [...] proizvod za smanjenje vršne potrošnje [...] na temelju predviđanja potražnje. Alternativno, proizvod za smanjenje vršne potrošnje trebao bi se moći automatski aktivirati na tržištu dan unaprijed na temelju cijene energije za koju je obveza preuzeta tijekom nabave [...] kapaciteta za smanjenje potražnje.** Kako bi provjerio količine aktiviranog smanjenja potražnje, operator prijenosnog sustava trebao bi upotrijebiti osnovnu vrijednost koja odražava očekivanu potrošnju električne energije bez aktivacije proizvoda za smanjenje vršne potrošnje.

- (17) Kako bi mogli aktivno sudjelovati na tržištima električne energije i osigurati njihovu fleksibilnost, potrošače se postupno oprema pametnim sustavima mjerenja. Međutim, u brojnim državama članicama pametni sustavi mjerenja još uvijek se sporo uvode. U slučajevima u kojima pametni sustavi mjerenja još nisu ugrađeni te u slučajevima kad pametni sustavi mjerenja ne osiguravaju dovoljnu razinu granularnosti podataka, operatori prijenosnih i distribucijskih sustava trebali bi moći upotrebljavati podatke iz namjenskih **mjernih**[...] uređaja za praćenje i obračun usluga fleksibilnosti kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje energije. Omogućivanjem upotrebe podataka iz namjenskih [...] **mjernih** uređaja za praćenje i obračun trebali bi se olakšati aktivno sudjelovanje potrošača na tržištu i razvoj njihova upravljanja potrošnjom. Upotreba podataka iz tih namjenskih [...] **mjernih** uređaja trebala bi biti popraćena zahtjevima kvalitete koji se odnose na podatke.
- (18) Ovom se Uredbom uspostavlja pravna osnova za obradu osobnih podataka u [...] **skladu s Uredbom (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća**¹⁶. Države članice trebale bi osigurati da se poštuju sva načela i obveze zaštite osobnih podataka utvrđeni u [...] **Uredbi (EU) 2016/679**, među ostalim o smanjenju količine podataka. Ako se cilj ove Direktive može postići bez obrade osobnih podataka, [...] **voditelji obrade podataka** trebali bi se oslanjati na anonimizirane i zbirne podatke.

¹⁶ **Uredba (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) (SL L 119, 4.5.2016., str. 1).**

- (19) Potrošačima i opskrbljivačima potrebna su djelotvorna i učinkovita dugoročna tržišta kako bi se obuhvatila njihova dugotrajna izloženost cijenama i smanjila ovisnost o kratkoročnim cijenama. Kako bi se osiguralo da kupci energije u cijeloj [...] **Uniji mogu** u potpunosti iskoristiti prednosti integriranih tržišta električne energije i tržišnog natjecanja u cijeloj Uniji, funkcioniranje dugoročnog tržišta električne energije Unije trebalo bi poboljšati uspostavom regionalnih virtualnih čvorišta kako bi se prevladala postojeća rascjepkanost tržišta i niska likvidnost u mnogim zonama trgovanja. Regionalna virtualna čvorišta trebala bi obuhvaćati više zona trgovanja i istodobno osiguravati odgovarajuću korelaciju cijena. Neke zone trgovanja možda nisu obuhvaćene **regionalnim** virtualnim čvorištem u smislu doprinosa referentnoj cijeni čvorišta. Međutim, čvorište bi i dalje trebalo sudionike na tržištu iz tih zona trgovanja moći zaštititi od rizika.
- (19a) Kako bi se osigurali jedinstveni uvjeti za provedbu ove Uredbe, Komisiji bi trebalo dodijeliti provedbene ovlasti za utvrđivanje detaljnih pravila o izradi modela Unijina dugoročnog tržišta električne energije u pogledu uspostave regionalnih virtualnih čvorišta. Kako bi se osigurale sinergije s postojećim regulatornim okvirom, dodjelu provedbenih ovlasti iz članka 59. Uredbe (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁷ trebalo bi proširiti kako bi se obuhvatili i aspekti potrebni za uspostavu virtualnih čvorišta. Prije izvršavanja tih provedbenih ovlasti Komisija bi trebala provesti procjenu učinka. Ako je to relevantno, procjena učinka i provedbeni akt trebali bi odražavati provedbu postojećih međudržavnih sporazuma povezanih s prekograničnim zajedničkim vlasništvom elektrana. Provedbene ovlasti trebalo bi izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća.**

¹⁷ Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54).

- (20) Virtualna čvorišta trebala bi odražavati zbirnu cijenu više zona trgovanja i pružati referentnu cijenu koju bi tržišni operatori trebali upotrebljavati za ponudu dugoročnih proizvoda za zaštitu od rizika. U tom pogledu virtualna čvorišta ne bi trebalo tumačiti kao subjekte koji dogovaraju ili izvršavaju transakcije. Osiguravanjem indeksa referentnih cijena regionalna virtualna čvorišta trebala bi omogućiti udruživanje sredstava za očuvanje likvidnosti te sudionicima na tržištu osigurati bolje mogućnosti zaštite od rizika.
- (21) Kako bi se povećale mogućnosti sudionika na tržištu za zaštitu od rizika, trebalo bi proširiti ulogu jedinstvene platforme za dodjelu utvrđenu u skladu s Uredbom Komisije (EU) 2016/1719¹⁸. Jedinstvena platforma za dodjelu trebala bi nuditi trgovanje financijskim dugoročnim pravima prijenosa između različitih zona trgovanja i regionalnih virtualnih čvorišta. Nalozi koje su dostavili sudionici na tržištu za financijska prava prijenosa [...] **trebali** bi se upariti s istodobnom dodjelom dugoročnog prekozonskog kapaciteta. Takvo uparivanje i dodjeljivanje trebalo bi redovito provoditi kako bi se sudionicima na tržištu osigurala dostatna likvidnost, a time i učinkovite mogućnosti zaštite od rizika. Dugoročna prava prijenosa trebala bi se izdavati s čestim rokovima dospjeća, [...] od mjesec dana unaprijed do najmanje tri godine unaprijed [...], kako bi bila usklađena s uobičajenim razdobljem zaštite sudionika na tržištu. Jedinstvena platforma za dodjelu trebala bi podlijegati praćenju i mjerama izvršenja kako bi se osiguralo da pravilno obavlja svoje zadaće.

¹⁸ Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (SL L 259, 27.9.2016., str. 42).

- (22) Mrežne tarife trebale bi poticati operatore prijenosnih i distribucijskih sustava da upotrebljavaju usluge fleksibilnosti daljnjim razvojem inovativnih rješenja za optimiranje postojeće mreže i nabavu usluga fleksibilnosti, posebno upravljanja potrošnjom ili skladištenja. U tu bi svrhu mrežne tarife trebale biti osmišljene tako da se uzmu u obzir operativni i kapitalni izdaci operatora sustava ili njihova učinkovita kombinacija kako bi mogli upravljati elektroenergetskim sustavom na troškovno učinkovit način. **Zahtjev u pogledu odražavanja troškova ne bi trebao ograničavati mogućnost učinkovite preraspodjele troškova u slučajevima kada se primjenjuju naknade za upotrebu mreže koje se prilagođavaju prema lokaciji ili vremenu.** Time bi se dodatno doprinijelo integraciji obnovljivih izvora energije uz najmanji trošak za elektroenergetski sustav te omogućilo krajnjim kupcima da procijene vrijednost svojih rješenja za fleksibilnost.

- (23) Odobalni obnovljivi izvori energije, kao što su energija vjetra na moru, energija oceana i energija iz plutajućih fotonaponskih sustava, imat će ključnu ulogu u izgradnji elektroenergetskog sustava koji se u velikoj mjeri temelji na obnovljivim izvorima energije i u osiguravanju klimatske neutralnosti do 2050. Međutim, za njihovo šire i učinkovito uvođenje postoje značajne prepreke koje im onemogućavaju masivan razvoj potreban za postizanje tih ciljeva. Slične bi prepreke u budućnosti mogle nastati i za druge odobalne tehnologije. Te prepreke uključuju rizike ulaganja povezane s jedinstvenom topografskom situacijom odobalnih hibridnih projekata povezanih s više tržišta **u odobalnoj zoni trgovanja. Važno je pravodobno i učinkovito ukloniti te prepreke.** Kako bi se smanjio rizik ulaganja za te nositelje odobalnih projekata i osiguralo da projekti u odobalnoj zoni trgovanja imaju puni tržišni pristup okolnim tržištima, operatori prijenosnih sustava trebali bi odobalnim [...]projektima u odobalnoj zoni trgovanja jamčiti pristup kapacitetu odgovarajućeg hibridnog interkonekcijskog voda za sve tržišne vremenske jedinice, **do kapaciteta dogovorenoga u ugovoru o priključenju i stoga isključujući potencijalno prekomjeran kapacitet.** Ako se raspoloživi prijenosni kapaciteti smanje u mjeri u kojoj se ukupna količina proizvodnje električne energije koju bi odobalni projekt inače mogao izvoziti ne može isporučiti na tržište, operatoru prijenosnog sustava ili operatorima odgovornima za potrebu za ograničavanjem kapaciteta trebalo bi u budućnosti omogućiti da operatoru odobalnih projekata razmjerno nadoknade gubitak prihodom od zagušenja. Tom bi se nadoknadom trebali **uravnotežiti smanjeni prihodi operatora odobalnih postrojenja za proizvodnju električne energije koji su posljedica takvog smanjenja pristupa međusobno povezanim tržištima te bi ona trebala** biti povezana samo s proizvodnom sposobnošću dostupnom na tržištu, koja može ovisiti o vremenskim uvjetima i ne obuhvaća isključenje i održavanje odobalnih projekata. **Nadoknadu u slučaju nemogućnosti pristupa prijenosnoj mreži ne bi trebalo tumačiti kao prioritetno dispečiranje. Nadalje, nikada ne bi trebala postojati dvostruka nadoknada za isti rizik obuhvaćen ovom odredbom, na primjer ako je rizik već pokriven ugovorom za razlike ili drugim odgovarajućim programom potpore.** Pojednost, uključujući uvjete pod kojima mjera može isteći, **kao što su postojanje dostatne potražnje u odobalnoj zoni trgovanja ili izravan pristup dovoljnom broju tržišta da rizik nestane, kao i otklanjanje prepreka,** trebali bi biti definirani u provedbenom aktu, među ostalim, **prema potrebi, putem izmjena Uredbe Komisije (EU) 2015/1222.**

- (24) Na veleprodajnom tržištu dan unaprijed prvo se dispečiraju elektrane s nižim graničnim troškovima, ali cijenu koju dobivaju svi sudionici na tržištu određuje posljednja elektrana potrebna za pokrivanje potražnje, a to je elektrana s najvišim graničnim troškovima kad se tržišta poravnaju. U tom je kontekstu energetska kriza pokazala da nagli rast cijene plina i kamenog ugljena može dovesti do iznimnog i trajnog povećanja cijena po kojima postrojenja za proizvodnju na plin i ugljen daju ponude na veleprodajnom tržištu dan unaprijed. To je međutim dovelo do iznimno visokih cijena na tržištu dan unaprijed u cijeloj Uniji jer su postrojenja za proizvodnju na plin i ugljen često elektrane s najvišim graničnim troškovima potrebnima za zadovoljavanje potražnje za električnom energijom.
- (25) S obzirom na ulogu cijene na tržištu dan unaprijed kao referentne cijene na drugim veleprodajnim tržištima električne energije i činjenicu da svi sudionici na tržištu dobivaju ravnotežnu cijenu, tehnologije sa znatno nižim graničnim troškovima dosljedno bilježe visoke prihode.
- (26) Kako bi ostvarila ciljeve Unije u pogledu dekarbonizacije i ciljeve utvrđene u planu REPowerEU da postane energetski neovisnija, Unija mora znatno ubrzati uvođenje obnovljivih izvora energije. S obzirom na potrebe za ulaganjem koje su potrebne za postizanje tih ciljeva, tržište bi trebalo osigurati uspostavu dugoročnog cjenovnog signala.
- (27) U okviru toga države članice trebale bi nastojati stvoriti odgovarajuće tržišne uvjete za dugoročne tržišne instrumente, kao što su ugovori o kupnji energije (PPA-ovi). Ugovori o kupnji energije bilateralni su ugovori o kupnji između proizvođača i kupaca električne energije. Osiguravaju dugoročnu stabilnost cijena za kupca i sigurnost potrebnu proizvođaču da donese odluku o ulaganju. Međutim, samo nekoliko država članica ima aktivna tržišta ugovora o kupnji energije, a kupci su obično ograničeni na velika poduzeća, među ostalim zbog toga što se ugovori o kupnji energije suočavaju s nizom prepreka, posebno zbog poteškoća u pokrivanju rizika od neplaćanja kupca u tim dugoročnim ugovorima. Države članice trebale bi uzeti u obzir potrebu za stvaranjem dinamičnog tržišta ugovora o kupnji energije pri određivanju politika za postizanje ciljeva dekarbonizacije energije utvrđenih u njihovim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima.

(28) [...]U skladu s Direktivom (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća¹⁹, države članice trebaju procijeniti regulatorne i administrativne prepreke dugoročnim ugovorima o kupnji energije iz obnovljivih izvora te [...]ukloniti neopravdane prepreke takvim ugovorima i promicati njihovu primjenu. Osim toga, države članice u svojim integriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima trebaju opisati politike i mjere kojima se olakšava primjena ugovora o kupnji energije iz obnovljivih izvora. Ne dovodeći u pitanje tu obvezu izvješćivanja o regulatornom kontekstu koji utječe na tržište ugovora o kupnji energije, države članice trebale bi osigurati da su instrumenti za smanjenje financijskih rizika povezanih s kupcem koji ne ispunjava svoje dugoročne obveze plaćanja u okviru ugovora o kupnji energije dostupni poduzećima koja se suočavaju s preprekama ulasku na tržište ugovora o kupnji energije i koja nisu u financijskim poteškoćama[...]. Države članice mogle bi odlučiti uspostaviti program jamstava po tržišnim cijenama **ako privatna jamstva nisu dostupna ili nisu dovoljno dostupna. U tom slučaju države članice trebale bi uključiti odredbe za izbjegavanje smanjenja likvidnosti na tržištima električne energije, primjerice upotrebom financijskih ugovora o kupnji energije. Države članice mogle bi odlučiti olakšati objedinjavanje potražnje za ugovorima o kupnji energije među kupcima koji individualno nailaze na prepreke ulasku na tržište ugovora o kupnji energije, ali zajedno proizvođačima mogu dati privlačnu ponudu za ugovore o kupnji energije. Države članice ne bi trebale podržavati ugovore o kupnji energije proizvedene iz fosilnih goriva. Iako bi zadani pristup trebao biti utemeljen na nediskriminaciji među potrošačima, države članice mogle bi odlučiti usmjeriti te instrumente na određene kategorije potrošača primjenjujući pritom objektivne i nediskriminirajuće kriterije. U tom bi okviru države članice trebale uzeti u obzir potencijalnu ulogu[...] instrumenata osiguranih na razini Unije, koje pruža, na primjer, Europska investicijska banka.**

¹⁹ **Direktiva (EU) 2018/2001 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (SL L 328, 21.12.2018., str. 82).**

- (29) Prilikom osmišljavanja i dodjele javne potpore države članice imaju na raspolaganju nekoliko instrumenata za potporu razvoju tržišta ugovora o kupnji energije. Dopuštanje nositeljima projekata u području energije iz obnovljivih izvora koji sudjeluju u javnom natječaju za potporu da rezerviraju dio proizvodnje za prodaju putem ugovora o kupnji energije doprinijelo bi razvoju i rastu tržišta ugovora o kupnji energije. Osim toga, u okviru te evaluacije natječaja države članice trebale bi nastojati primjenjivati kriterije kojima bi se poticao pristup tržištu ugovora o kupnji energije sudionicima koji se suočavaju s preprekama za ulazak, kao što su mala i srednja poduzeća (MSP-ovi), dajući prednost ponuditeljima koji su se obvezali da će potpisati ugovore o kupnji energije za dio proizvodnje projekta jednog ili više potencijalnih kupaca koji se suočavaju s poteškoćama u pristupu tržištu ugovora o kupnji energije.
- (29a) Države članice trebale bi obratiti posebnu pozornost na prekogranične ugovore o kupnji energije i ukloniti neopravdane prepreke koje se posebno odnose na njih, čime bi se potrošačima u državama članicama s ograničenim kapacitetom bez diskriminacije omogućio pristup električnoj energiji proizvedenoj u drugim regijama.**
- (30) Ako države članice odluče [...], „neposrednim programima zaštite cijena” [...] podupirati [...] javno financirana ulaganja u **nova [...] postrojenja** za proizvodnju električne energije s niskim emisijama ugljika iz nefosilnih goriva radi postizanja ciljeva Unije u pogledu dekarbonizacije, ti bi programi trebali biti strukturirani s pomoću dvosmjernih ugovora za razlike tako da uključuju, uz jamstvo prihoda, ograničenje visine tržišnih prihoda od predmetnih proizvodnih sredstava. **Iako bi se obveza na temelju ove Uredbe trebala primjenjivati samo na potporu ulaganjima u nova postrojenja za proizvodnju električne energije, države članice mogu odlučiti odobriti programe potpore u obliku dvosmjernih ugovora za razlike i za nova ulaganja usmjerena na znatnu obnovu kapaciteta postojećih postrojenja za proizvodnju električne energije ili znatno povećanje njihova kapaciteta ili produljenje njihova životnog vijeka. [...]**

- (30a) Kako bi se osigurale pravna sigurnost i predvidljivost, obveza strukturiranja neposrednih programa zaštite s pomoću dvosmjernih ugovora za razlike trebala bi se primjenjivati samo na ugovore u okviru neposrednih programa zaštite cijena za ulaganja u novu proizvodnju koji se sklope nakon tri godine od datuma stupanja na snagu ove Uredbe. To prijelazno razdoblje trebalo bi biti pet godina za odobalnu hibridnu imovinu povezanu s dvije ili više zona trgovanja zbog složenosti takvih projekata.**
- (30b) Obvezom upotrebe dvosmjernih ugovora za razlike ne dovodi se u pitanje članak 6. stavak 1. Direktive (EU) 2018/2001.**
- (30c) Iako se ovom Uredbom mijenja članak 4. stavak 3. drugi podstavak Direktive (EU) 2018/2001, preostale odredbe članka 4. Direktive (EU) 2018/2001, u kojem se utvrđuju načela oblikovanja programâ potpore za energiju iz obnovljivih izvora, i dalje se u potpunosti primjenjuju.**
- (31) [...]Dvosmjernim ugovorima za razlike osiguralo bi se da prihodi proizvođača koji proizlaze iz novih ulaganja u proizvodnju električne energije koji primaju javnu potporu postanu manje ovisni o nestabilnim cijenama proizvodnje koja se temelji na fosilnim gorivima i kojom se obično određuje cijena na tržištu dan unaprijed.

(31a) Načela oblikovanja u skladu s ovom Uredbom trebala bi se primjenjivati na neposredne programe zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike. Pri procjeni takvih dvosmjernih ugovora za razlike na temelju pravilâ o državnim potporama Komisija bi trebala provjeriti usklađenost s odredbama prava Unije koje su neodvojivo povezane s pravilima o državnim potporama, kao što su načela oblikovanja dvosmjernih ugovora za razlike sadržana u ovoj Uredbi. Pri osmišljavanju tih dvosmjernih ugovora za razlike trebalo bi zadržati poticaje za učinkovit rad i sudjelovanje proizvodnog postrojenja na tržištima električne energije, posebno kako bi ono prilagodilo svoju proizvodnju tržišnim okolnostima. Komisija bi u svojoj procjeni trebala osigurati da oblikovanje dvosmjernih ugovora za razlike ne dovede do narušavanja tržišnog natjecanja. Komisija bi posebno trebala osigurati da se raspodjelom prihoda poduzećima ne narušavaju jednaki uvjeti na unutarnjem tržištu, posebno u slučajevima u kojima se ne može primijeniti konkurentni natječajni postupak. Dvosmjerni ugovori za razlike mogli bi se razlikovati u trajanju i uključivati, među ostalim, ugovore za razlike koji se temelje na injekciji s jednom ili više izvršnih cijena, minimalnu cijenu, ili ugovore za razlike koji se temelje na kapacitetu ili mjerilu. Obveza upotrebe dvosmjernih ugovora za razlike ne primjenjuje se na programe potpore koji nisu izravno povezani s proizvodnjom električne energije, kao što je skladištenje, i u kojima nema neposredne zaštite cijene, kao što je, među ostalim, potpora za ulaganje u obliku unaprijed dodijeljenih bespovratnih sredstava, poreznih mjera ili zelenih certifikata.

- (32) Međutim, u mjeri u kojoj se ograničenjem koje se sastoji od utvrđivanja neposrednih programa zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike smanjuju vrste neposrednih programa zaštite cijena koje države članice [...] **moгу** donijeti u pogledu obnovljivih izvora energije, ono bi se trebalo primjenjivati na tehnologije nefosilnih goriva s niskim emisijama ugljika čiji su operativni troškovi niski i stabilni te na tehnologije koje obično ne pružaju fleksibilnost elektroenergetskom sustavu, isključujući pritom tehnologije koje su u ranim fazama uvođenja na tržište. To je potrebno kako bi se osiguralo da se ne ugrozi gospodarska održivost proizvodnih tehnologija s visokim graničnim troškovima i kako bi se održali poticaji za tehnologije koje elektroenergetskom sustavu mogu ponuditi fleksibilnost za davanje ponuda na tržištu električne energije na temelju njihovih oportunitetnih troškova. Osim toga, ograničenje koje se sastoji od utvrđivanja neposrednih programa zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike ne bi se trebalo primjenjivati na tehnologije u nastajanju ako bi za poticanje njihove primjene mogle biti prikladnije druge vrste neposrednih programa zaštite cijena. Ograničenjem se ne bi trebalo dovoditi u pitanje moguće izuzeće za mala postrojenja i demonstracijske projekte na temelju [...] **Direktive** (EU) 2018/2001 [...] te bi trebalo uzeti u obzir posebnosti zajednica obnovljive energije u skladu s[...] tom direktivom.
- (33) S obzirom na potrebu da se proizvođačima pruži [...] regulatorna sigurnost, obveza država članica da primjenjuju neposredne programe zaštite cijena za proizvodnju električne energije u obliku dvosmjernih ugovora za razlike trebala bi se primjenjivati samo na[...] ulaganja [...] **u nova postrojenja za proizvodnju** električne energije iz izvora navedenih u prethodnoj uvodnoj izjavi.

- (34) Zahvaljujući ograničenju visine tržišnih prihoda, neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike trebao bi se osigurati dodatni izvor prihoda za države članice u razdobljima visokih cijena energije. Kako bi se dodatno ublažio učinak visokih cijena električne energije na račune potrošača za energiju, države članice trebale bi osigurati da se prihodi prikupljeni od proizvođača koji podliježu neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike **ili jednakovrijedna financijska vrijednost tih prihoda** prenose na [...] **krajnje [...]kupce. Pri raspodjeli prihoda kućanstvima države članice ponajprije bi trebale moći dati prednost ugroženim kupcima. S obzirom na šire koristi za kupce električne energije koje proizlaze iz ulaganja u obnovljivu energiju, energetske učinkovitost i uvođenje niskougljične energije, državama članicama trebalo bi omogućiti i da prihode od dvosmjernog ugovora za razlike ili jednakovrijednu financijsku vrijednost tih prihoda iskoriste za financiranje ulaganja u smanjenje troškova električne energije za krajnje kupce i da te prihode ili jednakovrijednu financijsku vrijednost tih prihoda iskoriste za financiranje troškova neposrednih programa zaštite cijena[...].** Preraspodjela prihoda trebala bi se provoditi na način kojim se osigurava da su [...] **kupci** i dalje u određenoj mjeri izloženi cjenovnom signalu kako bi smanjili svoju potrošnju kad su cijene visoke ili je preusmjerili na razdoblja nižih cijena (što su obično razdoblja s većim udjelom proizvodnje obnovljivih izvora energije). **Države članice ponajprije bi trebale moći uzeti u obzir potrošnju izvan vršnog opterećenja kako bi se očuvali poticaji za fleksibilnost.** Države članice trebale bi osigurati da preraspodjela prihoda krajnjim potrošačima električne energije ne utječe na jednake uvjete i tržišno natjecanje među različitim opskrbljivačima. **Ta načela ne bi trebala biti obvezna za prihode ostvarene ugovorima u okviru neposrednih programa zaštite cijena sklopljenima prije datuma početka primjene obveze upotrebe dvosmjernih ugovora za razlike. Države članice mogu raspodijeliti prihode od dvosmjernih ugovora za razlike tako da ta raspodjela ne predstavlja reguliranje maloprodajnih cijena na temelju članka 5. Direktive (EU) 2019/944.**

- (35) Nadalje, države članice trebale bi osigurati da neposredni programi zaštite cijena, bez obzira na njihov oblik, ne narušavaju učinkovito, konkurentno i likvidno funkcioniranje tržišta električne energije i zadržati poticaje za proizvođače da reagiraju na tržišne signale, uključujući prestanak proizvodnje kad su cijene električne energije niže od njihovih operativnih troškova, i za krajnje kupce da smanje potrošnju kad su cijene električne energije visoke. Države članice trebale bi osigurati da programi potpore ne predstavljaju prepreku razvoju komercijalnih ugovora kao što su ugovori o kupnji energije.
- (36) Stoga se dvosmjerni ugovori za razlike i ugovori o kupnji energije međusobno nadopunjuju i doprinose poticanju energetske tranzicije i osiguravaju da potrošači imaju koristi od obnovljivih izvora energije i energije s niskim emisijama ugljika. U skladu sa zahtjevima utvrđenima u [...] **ovoj Uredbi** države članice trebale bi slobodno odlučiti koje će instrumente upotrebljavati za postizanje svojih ciljeva u pogledu dekarbonizacije. Ugovorima o kupnji energije privatni ulagači pridonose dodatnom uvođenju energije iz obnovljivih izvora i energije s niskim emisijama ugljika dok istodobno dugoročno zadržavaju niske i stabilne cijene električne energije. Isto tako, dvosmjernim ugovorima za razlike isti cilj ostvaruju javni subjekti u ime potrošača. Oba su instrumenta neophodna za postizanje ciljeva Unije u pogledu dekarbonizacije uvođenjem energije iz obnovljivih izvora i energije s niskim emisijama ugljika, uz istodobno promicanje koristi jeftine proizvodnje električne energije za potrošače.

(37) Ubrzano uvođenje obnovljivih izvora energije zahtijeva sve veću dostupnost rješenja za fleksibilnost kako bi se osigurala njihova integracija u mrežu i kako bi se elektroenergetskom sustavu i mreži omogućilo da se prilagode promjenjivosti proizvodnje i potrošnje električne energije u različitim razdobljima. **Radi poticanja nefosilnih rješenja za fleksibilnost regulatorna tijela ili druga tijela ili subjekti koje imenuje država članica** trebala bi periodično procjenjivati potrebu za fleksibilnošću elektroenergetskog sustava na temelju ulaznih podataka operatora prijenosnih i distribucijskih sustava, **a tom bi se procjenom trebalo dopuniti izvješćivanje o fleksibilnosti nacionalnih energetske sustava u skladu s Uredbom (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća**²⁰. U procjeni potreba za fleksibilnošću elektroenergetskog sustava trebalo bi uzeti u obzir sva postojeća i planirana ulaganja, [...]uključujući postojeća sredstva koja još nisu priključena na mrežu[...], u izvore fleksibilnosti kao što su fleksibilna proizvodnja električne energije, interkonekcijski vodovi, upravljanje potrošnjom, skladištenje energije ili proizvodnja obnovljivih goriva, s obzirom na potrebu za dekarbonizacijom energetske sustava. Na temelju toga države članice trebale bi definirati nacionalni cilj u pogledu nefosilnih rješenja za fleksibilnost, kao što su upravljanje potrošnjom i skladištenje **energije**, što bi se trebalo odražavati i u njihovim integriranim nacionalnim energetske i klimatske planovima.

²⁰ **Uredba (EU) 2018/1999 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. prosinca 2018. o upravljanju energetske unijom i djelovanjem u području klime, izmjeni uredaba (EZ) br. 663/2009 i (EZ) br. 715/2009 Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva 94/22/EZ, 98/70/EZ, 2009/31/EZ, 2009/73/EZ, 2010/31/EU, 2012/27/EU i 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća, direktiva Vijeća 2009/119/EZ i (EU) 2015/652 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 525/2013 Europskog parlamenta i Vijeća (SL L 328, 21.12.2018., str. 1).**

(38) Kako bi se postigao **okvirni** nacionalni cilj u pogledu nefosilnih rješenja za fleksibilnost, kao što su upravljanje potrošnjom[...] i potrebe za ulaganjem u skladištenje **energije, te ako se na potrebe za fleksibilnošću ne odgovara uklanjanjem tržišnih prepreka i postojećim ulaganjima, države članice mogu primijeniti programe potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost koji se sastoje od plaćanja za raspoloživi kapacitet nefosilnih rješenja za fleksibilnost. [...] [...]**

(39) [...]

(40) [...]

(40a) Budući da nekoordinirani mehanizmi za razvoj kapaciteta mogu znatno utjecati na unutarnje tržište električne energije, paketom za čistu energiju uveden je sveobuhvatan okvir kojim će se bolje procijeniti potrebe i poboljšati osmišljavanje mehanizama za razvoj kapaciteta. Neovisno o potrebi za ograničavanjem narušavanja tržišnog natjecanja i unutarnjeg tržišta, zajedno s odgovarajućim regulatornim okvirom, mehanizmi za razvoj kapaciteta mogu imati važnu ulogu u osiguravanju adekvatnosti resursa, posebno tijekom prijelaza na sustav bez emisija ugljika i za međusobno nedovoljno povezane energetske sustave. Stoga, iako se mehanizmi za razvoj kapaciteta više ne bi trebali smatrati krajnjim mjerama, njihovu nužnost i oblikovanje trebalo bi periodično procjenjivati s obzirom na promjene regulatornog okvira i okolnosti na tržištu. Međutim, postupak donošenja mehanizama za razvoj kapaciteta pokazao se složenim. Radi razmatranja eventualnih mogućnosti racionalizacije i pojednostavnjenja postupka primjene mehanizma za razvoj kapaciteta te kako bi se osiguralo da države članice pravodobno mogu otkloniti zabrinutosti u pogledu adekvatnosti pružajući pritom potrebne kontrole za sprečavanje štete za međunarodno tržište, Komisija bi trebala hitno podnijeti sveobuhvatno izvješće u kojem se procjenjuju takve mogućnosti. U tom kontekstu Komisija bi trebala zahtijevati da Agencija izmijeni metodologiju za europsku procjenu adekvatnosti resursa u skladu s primjenjivim postupkom, kako je primjereno. Nakon savjetovanja s državama članicama Komisija bi trebala podnijeti prijedloge u cilju racionalizacije i pojednostavnjenjapostupka za procjenu mehanizama za razvoj kapaciteta, ako je primjenjivo, najkasnije tri mjeseca nakon stupanja ove Uredbe.

- (41) Postupci priključenja novih postrojenja za proizvodnju i potrošnju na mrežu, posebno postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, često kasne. Jedan od razloga za takva kašnjenja jest nedostatak raspoloživog kapaciteta mreže na lokaciji koju je odabrao ulagač, što podrazumijeva potrebu za proširenjem ili jačanjem mreže kako bi se postrojenja sigurno povezala sa sustavom. Novi zahtjev za operatore elektroenergetskih sustava, i na razini prijenosa i na razini distribucije, da objavljuju i ažuriraju informacije o kapacitetu mreže dostupnom u njihovim područjima rada doprinio bi tome da ulagači donose odluke na temelju informacija o dostupnosti kapaciteta mreže unutar sustava, a time i potrebnom ubrzanju uvođenja energije iz obnovljivih izvora.
- (42) Nadalje, kako bi se riješio problem dugog vremena odgovora na zahtjeve za priključenje na mrežu, operatori prijenosnih i distribucijskih sustava trebali bi korisnicima sustava pružiti jasne i transparentne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje. Operatori prijenosnih i distribucijskih sustava trebali bi[...] takve informacije pružiti u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva.
- (43) Tijekom energetske krize potrošači su bili izloženi iznimno nestabilnim veleprodajnim cijenama energije i imali su ograničene mogućnosti za uključivanje na energetska tržišta. Stoga se mnoga kućanstva suočavaju s poteškoćama pri plaćanju računa. Najteže su pogođeni ugroženi i energetska siromašna potrošači²¹, no takvim su poteškoćama izložena i kućanstva sa srednjim dohotkom. Stoga je važno ažurirati prava i zaštitu potrošača, kako bi imali koristi od energetske tranzicije, odvojiti njihove račune za električnu energiju od kratkoročnih kretanja cijena na energetskim tržištima i uravnotežiti rizik između opskrbljivača i potrošača.

²¹ Određene su skupine izloženije energetskom siromaštvu ili njegovim negativnim učincima, primjerice žene, osobe s invaliditetom, starije osobe, djeca i osobe manjinskog rasnog ili etničkog podrijetla.

- (44) Potrošači bi trebali imati pristup širokom rasponu ponuda kako bi mogli odabrati ugovor u skladu sa svojim potrebama. Međutim, opskrbljivači su smanjili svoje ponude, ugovori s fiksnom cijenom postali su rijetkost, a izbor ponuda ograničen. Potrošači bi uvijek trebali imati mogućnost odabira pristupačne fiksne cijene i ugovora na određeno vrijeme, a opskrbljivači ne bi trebali jednostrano mijenjati uvjete takvog ugovora prije njegova isteka. **To ne mijenja činjenicu da su ugovori s dinamičnim određivanjem cijena i dalje od ključne važnosti i da sve veći udio obnovljivih izvora energije može pomoći potrošačima da smanje svoje račune za energiju. Države članice trebale bi moći izuzeti opskrbljivače koji nude samo ugovore s dinamičnim određivanjem cijene od obveze ponude ugovora s fiksnim cijenama i obveznim trajanjem, pod uvjetom da to nema negativan učinak na tržišno natjecanje i da se zadrži dovoljan izbor ugovora s fiksnim cijenama i obveznim trajanjem.**
- (45) Ako opskrbljivači ne zaštite dovoljno svoj portfelj električne energije, promjene veleprodajnih cijena električne energije mogu povećati njihovu izloženost financijskom riziku i dovesti do neuspješne opskrbe zbog čega se troškovi prenose na potrošače i druge korisnike mreže. Stoga bi trebalo osigurati da opskrbljivači budu dovoljno zaštićeni kad nude ugovore s fiksnom cijenom. U odgovarajućoj strategiji zaštite od rizika trebalo bi uzeti u obzir pristup opskrbljivača vlastitoj proizvodnji i kapitalizaciji te njihovu izloženost promjenama cijena na veleprodajnom tržištu. **Postojanje odgovarajućih strategija zaštite od rizika može se osigurati općim pravilima koja se nadziru bez provođenja posebne revizije položaja ili strategija pojedinačnih opskrbljivača. Testiranje otpornosti na stres i zahtjevi u pogledu izvješćivanja za opskrbljivače mogli bi biti alati koji se upotrebljavaju za procjenu strategija opskrbljivača za zaštitu od rizika.**

- (46) Potrošači bi trebali imati mogućnost odabira opskrbljivača koji im nudi cijenu i uslugu koje najbolje odgovaraju njihovim potrebama. Napredak u tehnologiji mjerenja i zasebnog mjerenja u kombinaciji s informacijskom i komunikacijskom tehnologijom znači da je sada tehnički moguće imati više opskrbljivača za jedan prostor. Ako to žele, kupci bi trebali moći iskoristiti te mogućnosti za odabir zasebnog opskrbljivača, posebno za električnu energiju za napajanje uređaja kao što su dizalice topline ili električna vozila koji su izrazito veliki potrošači ili koji isto tako mogu automatski promijeniti svoju potrošnju električne energije kao odgovor na cjenovne signale. [...] **U tu svrhu kupcima bi trebalo omogućiti da imaju više od jednog mjernog i obračunskog mjesta koje pokriva jedinstveno priključno mjesto za njihove prostore, što bi omogućilo da se različiti uređaji mogu zasebno mjeriti i napajati. Mjerna mjesta trebala bi se jasno razlikovati jedna od drugih. Pravila za raspodjelu povezanih troškova trebala bi se utvrditi na nacionalnoj razini. Neki pametni sustavi mjerenja mogu izravno pokrivati više od jednog mjernog mjesta i stoga omogućiti kupcima da imaju više od jednog ugovora o opskrbi električnom energijom u isto vrijeme. Opskrbljivači bi trebali imati odgovornost za uravnoteženje samo za mjerna i obračunska mjesta koja [...] opskrbljuju. Nadalje, olakšavanjem namjenskih rješenja [...] za mjerenje [...] koja su priključena na uređaje s fleksibilnim opterećenjem koje se može kontrolirati, ili su u njih ugrađena, krajnji kupci mogu sudjelovati u drugim programima upravljanja potrošnjom koji se temelje na poticajima i koji pružaju usluge fleksibilnosti na tržištu električne energije i operatorima prijenosnih i distribucijskih sustava. Općenito, takvim bi se aranžmanima trebalo doprinijeti povećanoj primjeni upravljanja potrošnjom i osnaživanju potrošača, jer bi im se omogućila bolja kontrola nad vlastitom potrošnjom energije i računima za energiju, uz istodobno pružanje dodatne fleksibilnosti elektroenergetskom sustavu kako bi se mogao nositi s fluktuacijama ponude i potražnje.**

- (47) Zbog sve složenijih ponuda za isporuku energije i različitih marketinških praksi, potrošači često u potpunosti ne razumiju za što se prijavljuju. Konkretno, nejasan je način određivanja cijene, uvjeti za obnovu ugovora, posljedice raskida ugovora ili razlozi zbog kojih opskrbljivač može promijeniti uvjete. Stoga bi opskrbljivači ili sudionici na tržištu koji se bave agregiranjem trebali potrošačima pružiti ključne informacije o ponudama za isporuku energije prije potpisivanja ugovora na kratak i lako razumljiv način.
- (48) Kako bi se osigurala kontinuirana opskrba potrošača, **osobito u slučaju [...]** da opskrbljivač ne izvrši svoju obvezu, države članice trebale bi [...] **uvesti sustav opskrbljivača zadnjeg izbora. Trebalo bi biti moguće** imenovati [...] **opskrbljivača zadnjeg izbora [...]** **prije ili u trenutku kad opskrbljivač ne izvrši svoju obvezu. Takav opskrbljivač zadnjeg izbora** može se smatrati [...] pružateljem univerzalne usluge. [...] **Opskrbljivač zadnjeg izbora** mogao bi biti prodajni odjel vertikalno integriranog poduzeća koji isto tako obavlja funkcije distribucije, pod uvjetom da udovoljava zahtjevima za razdvajanje iz [...] Direktive (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća²². Međutim, to ne podrazumijeva obvezu država članica da isporučuju po određenoj fiksnoj najnižoj cijeni. **Ako je država članica prije stupanja na snagu ove Direktive već imenovala opskrbljivača zadnjeg izbora u pravednom, transparentnom i nediskriminirajućem postupku, nije potrebno pokrenuti novi postupak za imenovanje opskrbljivača zadnjeg izbora.**

²² **Direktiva (EU) 2019/944 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i izmjeni Direktive 2012/27/EU (SL L 158, 14.6.2019., str. 125).**

- (49) Dijeljenjem energije može se stvoriti otpornost na učinke visokih i nestabilnih veleprodajnih tržišnih cijena na račune potrošača za energiju, osnažuje se šira skupina potrošača koji inače nemaju mogućnost postati aktivni kupci zbog financijskih ili prostornih ograničenja, kao što su energetske siromašni i ugroženi potrošači, te se povećava upotreba energije iz obnovljivih izvora mobiliziranjem dodatnih ulaganja privatnog kapitala i diversifikacijom načina isplate naknada. Uz integraciju odgovarajućih cjenovnih signala i postrojenja za skladištenje, dijeljenje električne energije može pomoći u postavljanju temelja za iskorištavanje potencijala manjih potrošača za fleksibilnost.
- (50) Aktivni kupci koji posjeduju, zakupljuju ili iznajmljuju postrojenje za skladištenje ili proizvodnju trebali bi imati pravo dijeliti višak proizvodnje **po određenoj cijeni ili besplatno** i ovlastiti druge potrošače da postanu aktivni ili da dijele energiju iz obnovljivih izvora koja se proizvodi ili skladišti u postrojenjima koja se zajednički zakupljuju, iznajmljuju ili posjeduju, izravno ili preko posrednika treće strane. **Sva plaćanja za dijeljenje viška proizvodnje po određenoj cijeni mogu se namiriti izravno između aktivnih kupaca ili automatizirano putem platforme za uzajamno trgovanje.** Dogovor o dijeljenju energije temelji se na privatnom ugovornom sporazumu između aktivnih kupaca ili se postiže preko pravnog subjekta. Pravni subjekt koji uključuje kriterije zajednice obnovljive energije kako je definirana u Direktivi (EU) 2018/2001 [...] ili energetska zajednica građana kako je definirana u Direktivi (EU) 2019/944[...] mogu sa svojim članovima dijeliti električnu energiju proizvedenu u postrojenjima nad kojima imaju potpuno vlasništvo. U okviru zaštite i osnaživanja za dijeljenje energije posebnu pozornost trebalo bi posvetiti energetske siromašnim i ugroženim potrošačima.

- (51) Dijeljenjem energije operacionalizira se zajednička potrošnja samostalno proizvedene ili uskladištene električne energije koju u mrežu predaje više aktivnih kupaca koji zajednički djeluju. Države članice trebale bi uspostaviti odgovarajuću informatičku infrastrukturu kako bi se u određenom vremenskom okviru omogućilo administrativno usklađivanje **potrošačeve ukupne izmjerene potrošnje** sa samostalno proizvedenom ili uskladištenom obnovljivom energijom **koja se oduzima od ukupne potrošnje** za potrebe izračuna energetske komponente računa za energiju **koji je izdao opskrbljivač potrošača, čime bi se smanjio račun potrošača**. Proizvodnja tih postrojenja trebala bi se raspodijeliti među agregiranim profilima opterećenja potrošača na temelju statičkih, varijabilnih ili dinamičkih metoda izračuna koje aktivni kupci mogu unaprijed definirati ili o kojima se mogu dogovoriti. **Aktivni kupci uključeni u dijeljenje energije financijski su odgovorni za neravnoteže koje uzrokuju. Time se ne bi trebala dovoditi u pitanje mogućnost da aktivni kupci svoje odgovornosti za uravnoteženje delegiraju drugim sudionicima na tržištu. Sva prava i obveze potrošača utvrđeni u ovoj Direktivi primjenjuju se na krajnje kupce uključene u sustave dijeljenja energije. Međutim, kućanstva s instaliranim kapacitetom do 10,8 kW za pojedinačna kućanstva i do 50 kW za višestambene zgrade ne bi trebala biti obvezna ispunjavati obveze opskrbljivača.**
- (52) Ugrožene kupce trebalo bi na odgovarajući način zaštititi od isključenja električne energije i ne bi ih trebalo staviti u položaj u kojem su prisiljeni da se isključe. Uloga opskrbljivača i svih relevantnih nacionalnih tijela u utvrđivanju odgovarajućih kratkoročnih i dugoročnih mjera koje bi se trebale staviti na raspolaganje ugroženim kupcima za upravljanje njihovom potrošnjom i troškovima energije i dalje je ključna, među ostalim putem bliske suradnje sa sustavima socijalne sigurnosti.

(53) Javne intervencije u određivanje cijena opskrbe električnom energijom u načelu su mjera kojom se narušava tržište. Takve se intervencije stoga mogu provoditi samo kao obveze pružanja javne usluge i podliježu posebnim uvjetima. Na temelju ove Direktive regulirane cijene, među ostalim cijene niže od troškova, moguće su za energetske siromašna i ugrožena kućanstva te, kao prijelazna mjera, za kućanstva i mikropoduzeća **bez obzira na to postoji li kriza cijena električne energije**. U kriznim vremenima, kad se veleprodajne i maloprodajne cijene električne energije znatno povećaju, što negativno utječe na šire gospodarstvo, državama članicama trebalo bi dopustiti da privremeno prošire primjenu reguliranih cijena i na MSP-ove. Državama članicama trebalo bi privremeno dopustiti da regulirane cijene za kućanstva i MSP-ove odrede na razini nižoj od troškova sve dok to ne stvara poremećaje među opskrbljivačima i dok im se nadoknađuju troškovi opskrbe po cijeni nižoj od troškova **tijekom krize cijena električne energije**. Međutim, takvo reguliranje cijena treba biti ciljano i treba osigurati da se njime ne potiče povećanje potrošnje. Stoga bi **privremeno produljenje**[...] regulacije cijena trebalo biti ograničeno za kućanstva na 80 % medijana njihove potrošnje, a za MSP-ove na 70 % potrošnje u prethodnoj godini. **Vijeće, djelujući na prijedlog Komisije, trebalo bi [...]putem provedbene odluke utvrditi kada postoji kriza cijena električne energije na regionalnoj razini ili razini Unije. Procjena postojanja takve krize cijena trebala bi se temeljiti na usporedbi s cijenama u vrijeme uobičajenog funkcioniranja tržišta i stoga ne uključivati učinak prethodnih kriza. U odluci**[...] bi se isto tako trebala navesti valjanost tog utvrđivanja, tijekom koje se primjenjuje privremeno produljenje reguliranih cijena, a koja može trajati do jedne godine. **Ako su i dalje ispunjeni uvjeti kako bi se smatralo da postoji kriza cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije, Vijeće bi na prijedlog Komisije [...] trebalo moći produljiti razdoblje valjanosti provedbene odluke. Dodjelom provedbenih ovlasti Vijeću na odgovarajući se način uzima u obzir politička priroda odluke o aktiviranju proširenih mogućnosti za javne intervencije u određivanju cijene opskrbe električnom energijom, što zahtijeva oprezno balansiranje različitih političkih razmatranja, kao i horizontalne posljedice takve odluke za države članice**[...].

- (53a) Gornjom granicom prihoda za inframarginalne proizvođače, uvedenom u člancima od 6. do 8. i članku 10. Uredbe Vijeća (EU) 2022/1854, u nekim je slučajevima pružen relevantan izvor prihoda koji su države članice upotrijebile kako bi ublažile učinak visokih cijena električne energije na račune potrošača. Ovom se Uredbom osiguravaju alati koji će također pomoći potrošačima tijekom razdoblja visokih cijena električne energije; dok države članice primjenjuju te alate, trebalo bi im do 30. lipnja 2024. dopustiti i primjenu gornje granice prihoda za inframarginalne potrošače. Ta gornja granica prihoda trebala bi podlijegati uvjetima koji odgovaraju onima koji su se primjenjivali na temelju Uredbe Vijeća (EU) 2022/1854. Kako bi ocijenila primjenu bilo koje takve gornje granice prihoda, Komisija bi trebala podnijeti izvješće Parlamentu i Vijeću.**
- (53aa) Ako bilo koja od mjera predviđenih ovom Uredbom čini državnu potporu, odredbama koje se odnose na takve mjere ne dovodi se u pitanje primjena članaka 107. i 108. UFEU-a. Komisija je nadležna za ocjenjivanje spojivosti državne potpore s unutarnjim tržištem.**

- (53b)** Budući da Estonija, Latvija i Litva još nisu sinkronizirane s europskim elektroenergetskim sustavom, suočavaju se s vrlo specifičnim izazovima pri organizaciji tržišta uravnoteženja i tržišno utemeljene nabave pomoćnih usluga. Iako je sinkronizacija u poodmakloj fazi, jedan od ključnih preduvjeta za stabilan sinkroni rad sustava jest dostupnost dostatnog rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava za regulaciju frekvencije. Međutim, s obzirom na to da baltičke zemlje ovise o ruskom sinkronom području za upravljanje frekvencijama, one još nisu bile u mogućnosti razviti vlastito funkcionalno tržište uravnoteženja. Ruski agresivni rat protiv Ukrajine znatno je povećao rizik za sigurnost opskrbe koji je posljedica nepostojanja vlastitih tržišta uravnoteženja.
- Stoga zahtjevi iz članka 6. stavaka 9., 10. i 11. Uredbe (EU) 2019/943 i članka 41. stavka 2. Uredbe Komisije (EU) 2017/2195, koji su osmišljeni tako da se primjenjuju na postojeća tržišta uravnoteženja, još uvijek ne odražavaju stanje u Estoniji, Latviji i Litvi, osobito zato što su za razvoj tržišta uravnoteženja potrebni vrijeme i nova ulaganja u rezervirani kapacitet za uravnoteženje sustava. Estonija, Latvija i Litva trebale bi stoga, neovisno o tim zahtjevima, imati pravo da tijekom prijelaznog razdoblja sklapaju dugoročne ugovore o nabavi rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava.
- (53ba)** Estoniju, Latviju i Litvu također bi trebalo izuzeti od zahtjeva određenih odredaba članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2. Direktive (EU) 944/2019 u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osigurala sigurnost sustava u prijelaznom razdoblju.
- (53c)** Prijelazna razdoblja za Estoniju, Latviju i Litvu trebalo bi što prije postupno ukinuti nakon sinkronizacije te bi se ona trebala primjenjivati za razvoj odgovarajućih tržišnih instrumenata koji nude kratkoročne rezerve za uravnoteženje i druge neophodne pomoćne usluge te bi ih trebalo ograničiti na vrijeme potrebno za taj proces.

- (53d) Predviđa se da će se baltičke države sa sinkronim područjem kontinentalne Europe sinkronizirati jednim dvosistemskim vodom koji povezuje Poljsku i Litvu. Nakon sinkronizacije kapacitet tog voda velikim će se dijelom morati čuvati za granice pouzdanosti u slučaju neočekivanog ispada u baltičkom sustavu i posljedičnih nenamjernih odstupanja. Operatori prijenosnih sustava trebali bi nastaviti nuditi maksimalni kapacitet za prekogranično trgovanje, u skladu s graničnim vrijednostima pogonskih veličina i uzimajući u obzir moguće nepredviđene događaje u poljskom i litavskom sustavu, uključujući one koji su posljedica ispada visokonaponskih vodova ili isključenja baltičkih država iz sinkronog područja kontinentalne Europe. Specifične okolnosti u vezi s tim interkonekcijskim vodom trebalo bi uzeti u obzir pri izračunu ukupnog kapaciteta i nepredviđenih događaja na temelju članka 16. stavka 8. Uredbe (EU) 2019/943.**
- (53e) S obzirom na to da ciparski prijenosni sustav nije povezan ni s jednom državom članicom, Cipar se suočava s vrlo specifičnim izazovima pri organizaciji tržišta uravnoteženja i tržišno utemeljenoj nabavi pomoćnih usluga. Cipar bi trebalo izuzeti od zahtjeva članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2. Direktive (EU) 944/2019 u mjeri u kojoj je to potrebno kako bi se osigurala sigurnost sustava u prijelaznom razdoblju, odnosno dok ciparski prijenosni sustav ne bude povezan s drugim državama članicama interkonekcijskim vodovima.**

- (53f) **Kako bi se poduprli ciljevi u području zaštite okoliša, člankom 22. stavkom 4. Uredbe (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđuju se zahtjevi u pogledu graničnih vrijednosti emisija CO₂ za mehanizme za razvoj kapaciteta. Međutim, tijekom prelaska na sustav bez emisija ugljika i nakon energetske krize države članice koje primjenjuju mehanizme za razvoj kapaciteta koji su odobreni prije stupanja na snagu ove Uredbe mogu iznimno, samo u krajnjoj nuždi, odstupiti od te granične vrijednosti emisija CO₂ tijekom ograničenog razdoblja. Međutim, takvo bi odstupanje trebalo ograničiti na postojeće proizvodne kapacitete koji su započeli s komercijalnom proizvodnjom prije 4. srpnja 2019., tj. prije stupanja na snagu paketa za čistu energiju. Ako prethodni postupci javne nabave kojima su ispunjene granične vrijednosti emisija CO₂ nisu stvoreni potrebni kapaciteti za otklanjanje utvrđene zabrinutosti u pogledu adekvatnosti, državama članicama trebalo bi dopustiti da organiziraju dodatni postupak nabave koji ispunjava sve zahtjeve iz poglavlja IV. Uredbe (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća, osim onih koji se odnose na granične vrijednosti emisija CO₂, i to samo za količinu kapaciteta koja je potrebna za otklanjanje utvrđene zabrinutosti u pogledu adekvatnosti. Proizvodni kapacitet koji ne ispunjava granične vrijednosti emisija CO₂ ne bi se trebao nabavljati na razdoblje dulje od jedne godine. Ta primjena ne smije biti štetna za planove dekarbonizacije koje predviđaju države članice.**
- (53g) **Mehanizmi za razvoj kapaciteta trebali bi biti otvoreni za sudjelovanje svih resursa koji mogu osigurati potrebnu tehničku izvedbu, uključujući elektrane na plin, pod uvjetom da zadovoljavaju granične vrijednosti emisija iz članka 22. stavka 4.**

- (54) Mjerama predviđenima [...]ovom Uredbom ne dovodi se u pitanje ni primjena Direktive 2014/65/EU **Europskog parlamenta i Vijeća**²³, Uredbe (EU) 2016/1011 **Europskog parlamenta i Vijeća**²⁴ i Uredbe (EU) 648/2012 **Europskog parlamenta i Vijeća**²⁵.
- (55) Uredbu (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća²⁶, Uredbu (EU) 2019/943[...], Direktivu (EU) 2019/944[...] i Direktivu (EU) 2018/2001[...] trebalo bi na odgovarajući način izmijeniti.
- (56) S obzirom na to da ciljeve ove Uredbe, **a to je poboljšati model integriranog tržišta električne energije, osobito radi sprečavanja neopravdana visokih cijena električne energije**, ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. Ugovora o Europskoj uniji. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva,

²³ **Direktiva 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU (SL L 173, 12.6.2014., str. 349).**

²⁴ **Uredba (EU) 2016/1011 Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2016. o indeksima koji se upotrebljavaju kao referentne vrijednosti u financijskim instrumentima i financijskim ugovorima ili za mjerenje uspješnosti investicijskih fondova i o izmjeni direktiva 2008/48/EZ i 2014/17/EU te Uredbe (EU) br. 596/2014 (SL L 171, 29.6.2016., str. 1).**

²⁵ **Uredba (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o OTC izvedenicama, središnjoj drugoj ugovornoj strani i trgovinskom repozitoriju (SL L 201, 27.7.2012., str. 1).**

²⁶ **Uredba (EU) 2019/942 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o osnivanju Agencije Europske unije za suradnju energetske regulatora (SL L 158, 14.6.2019., str. 22).**

[...]DONIJELI SU OVU UREDBU:

Članak 1.

Izmjene Uredbe (EU) 2019/943 [...]

Uredba (EU) 2019/943 mijenja se kako slijedi:

1. članak 1. mijenja se kako slijedi:

(a) točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) odrediti temeljna načela za funkcionalna, integrirana tržišta električne energije, kojima se svim pružateljima resursa i kupcima električne energije omogućuje nediskriminirajući pristup mreži, kojima se omogućuje razvoj dugoročnih tržišta električne energije kako bi se opskrbljivačima i potrošačima omogućilo da ograniče rizik ili da se zaštite od rizika buduće nestabilnosti cijena električne energije, kojima se jača položaj kupaca, osigurava konkurentnost na globalnom tržištu, povećava fleksibilnost upravljanjem potrošnjom, skladištenjem energije i drugim nefosilnim rješenjima za fleksibilnost, osigurava energetska učinkovitost, olakšava agregacija distribuirane potražnje i ponude te omogućuju integracija tržišta i sektorska integracija te na tržištu utemeljene naknade za električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora;”;

(b) dodaje se sljedeća točka:

„(e) podupirati dugoročna ulaganja u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i omogućiti potrošačima da smanje ovisnost svojih računa za energiju [...] o fluktuacijama kratkoročnih tržišnih cijena električne energije, posebno cijena fosilnih goriva u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju.”;

2. u članku 2. dodaju se sljedeće točke:

- „72. „vršni sat” znači sat [...] **za koji se, na temelju predviđanja operatora prijenosnih sustava i, ako je to primjenjivo, nominiranih operatora tržišta električne energije, očekuje da će bruto** potrošnja električne energije [...] **ili veleprodajna cijena električne energije za dan unaprijed biti najviša,** uzimajući u obzir prekozonske razmjene;
73. „smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima” znači sposobnost sudionika na tržištu da smanje potrošnju električne energije tijekom vršnih sati [...] **na zahtjev** operatora prijenosnog sustava;
74. „proizvod za smanjenje vršne potrošnje” znači proizvod temeljen na tržištu kojim sudionici na tržištu mogu osigurati operatorima prijenosnih sustava smanjenje potrošnje u vršnim razdobljima;
75. „virtualno čvorište” znači nefizička regija koja obuhvaća više od jedne zone trgovanja za koju je [...] **referentna** cijena utvrđena primjenom metodologije;
76. „dvosmjerni ugovor za razlike” znači ugovor sklopljen između operatora postrojenja za proizvodnju električne energije i druge ugovorne stranke, obično javnog subjekta, kojim se štiti minimalna naknada i ograničava prekomjerna naknada; [...]

77. „ugovor o kupnji energije” ili „PPA” znači ugovor na temelju kojeg fizička ili pravna osoba pristaje kupiti električnu energiju od proizvođača električne energije na tržišnoj osnovi;
78. [...]
79. „namjenski [...]mjerni uređaj” znači uređaj koji je [...]povezan s uređajem ili je u njega ugrađen i koji [...]pruža upravljanje potrošnjom ili usluge fleksibilnosti na tržištu električne energije ili operatorima prijenosnih i distribucijskih sustava;
80. „fleksibilnost” znači sposobnost elektroenergetskog sustava da se prilagodi promjenjivosti obrazaca proizvodnje i potrošnje te dostupnosti mreže, u relevantnim tržišnim vremenskim okvirima.”;

2.a u članku 2. sljedeća točka mijenja se kako slijedi:

„mehanizam za razvoj kapaciteta” znači mjera kojom se osigurava postizanje potrebne razine adekvatnosti resursa plaćanjem za dostupnost resursa, isključujući mjere povezane s pomoćnim uslugama ili upravljanjem zagušenjima;

3. članak 7. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Operatori prijenosnih sustava i nominirani operatori tržišta električne energije, ili subjekt koji su imenovali, zajednički organiziraju upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutardnevnim tržištem u skladu s Uredbom (EU) 2015/1222. Operatori prijenosnih sustava i nominirani operatori tržišta električne energije surađuju na razini Unije ili, ako je primjerenije, na regionalnoj razini kako bi što više povećali učinkovitost i djelotvornost trgovanja električnom energijom Unije dan unaprijed i unutar jednog dana. Obvezom suradnje ne dovodi se u pitanje primjena prava tržišnog natjecanja Unije. Funkcije operatora prijenosnih sustava i nominiranih operatora tržišta električne energije **ili subjekta koji su imenovali**, a koje su povezane s trgovanjem električnom energijom podliježu regulatornom nadzoru regulatornih tijela na temelju članka 59. Direktive (EU) 2019/944 i ACER-a na temelju članka 4. i 8. Uredbe (EU) 2019/942.”;

(b) stavak 2. mijenja se kako slijedi:

i. točka (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) čim više povećavaju prilike za sve sudionike na tržištu da sudjeluju u prekozonskoj trgovini i trgovini unutar zona na nediskriminirajući način u što je bliže moguće stvarnom vremenu u svim zonama trgovanja; ”;

ii. umeće se sljedeća točka (ca):

„(ca) organiziraju se tako da se osigura podjela likvidnosti među svim nominiranim operatorima tržišta električne energije, kako za prekozonsku trgovinu tako i za trgovinu unutar zona[...], **i to u svakom trenutku, uključujući nakon zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta. Posebice, nominirani operatori tržišta električne energije dostavljaju sve naloge za proizvode za dan unaprijed i unutar dnevne proizvode jedinstvenom povezivanju dan unaprijed i jedinstvenom unutar dnevnom povezivanju najkasnije do zadnjeg trenutka do kojeg je trgovanje dan unaprijed ili unutar dnevno trgovanje dopušteno u određenoj zoni trgovanja. Nominirani operatori tržišta električne energije ne organiziraju trgovanje proizvodima za dan unaprijed i unutar dnevnim proizvodima izvan jedinstvenog povezivanja dan unaprijed i unutar dnevnog povezivanja. Ta se obveza primjenjuje na nominirane operatore tržišta električne energije i, ako je primjereno, na poduzeća koja izravno ili neizravno provode kontrolu ili izvršavaju bilo koje pravo nad nominiranim operatorom tržišta električne energije i na poduzeća koja izravno ili neizravno provode kontrolu ili su pod kontrolom nominiranog operatora tržišta električne energije.**”;

4. umeću se sljedeći članci[...]:

„ Članak 7.a

Proizvod za smanjenje vršne potrošnje

1. **Ako je proglašena kriza cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije u skladu s člankom 66.a Direktive (EU) 2019/944 i ne dovodeći u pitanje članak 40. stavke 5. i [...]**6.te direktive, države članice **mogou ovlastiti** operatore sustava [...]da nabavljaju proizvode za smanjenje vršne potrošnje kako bi se smanjila potražnja za električnom energijom

[...]tijekom vršnih sati. Takva je nabava ograničena na trajanje utvrđeno u odluci donesenoj na temelju članka 66.a stavka 1. Direktive (EU) 2019/944.

2. [...]Operatori sustava koji žele nabaviti proizvod za smanjenje vršne potrošnje podnose regulatornom tijelu dotične države članice prijedlog kojim se utvrđuju dimenzioniranje i uvjeti nabave **i aktivacije** takvog proizvoda. Prijedlog operatora prijenosnog sustava mora biti u skladu sa sljedećim zahtjevima:
- (a) dimenzioniranje proizvoda za smanjenje vršne potrošnje temelji se na analizi potrebe za dodatnom uslugom kojom se jamči sigurnost opskrbe[...], **njezina učinka na tržište i očekivanih troškova i koristi**. Pri dimenzioniranju u obzir se uzimaju predviđanje potražnje, predviđanje količine električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora[...], predviđanje drugih izvora fleksibilnosti u sustavu **i utjecaj izbjegnutog dispečiranja na veleprodajnu cijenu**. Dimenzioniranje proizvoda za smanjenje vršne potrošnje ograničeno je kako bi se osiguralo da **predviđeni troškovi ne premašuju** očekivane koristi proizvoda[...];
 - (b) nabava proizvoda za smanjenje vršne potrošnje temelji se na objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima te je ograničena na upravljanje potrošnjom;
 - (c) nabava proizvoda za smanjenje vršne potrošnje provodi se na temelju[...] konkurentnog nadmetanja [...], **koje može biti kontinuirano i** pri kojem se odabir temelji na najnižoj cijeni ponuđenoj za ispunjavanje unaprijed definiranih tehničkih i okolišnih kriterija;

- (d) ugovori za proizvod za smanjenje vršne potrošnje sklapaju se najranije[...] **tjedan dana** prije njegove aktivacije[...];
 - (e) aktivacijom proizvoda za smanjenje vršne potrošnje ne smije se smanjiti prekozonski kapacitet;
 - (f) proizvod za smanjenje vršne potrošnje aktivira se [...] **prije** otvaranja **ili tijekom** rada tržišta dan unaprijed, što se [...] **može provesti na temelju unaprijed utvrđene cijene električne energije**;
 - (g) proizvod za smanjenje vršne potrošnje ne podrazumijeva početnu proizvodnju **na temelju fosilnih goriva** iza mjerne točke.
3. Stvarno smanjenje potrošnje koje je posljedica aktivacije proizvoda za smanjenje vršne potrošnje mjeri se u odnosu na osnovnu vrijednost koja odražava očekivanu potrošnju električne energije bez aktivacije proizvoda za smanjenje vršne potrošnje. **Ako [...]operator prijenosnog sustava odluči nabaviti proizvod za smanjenje vršne potrošnje u skladu sa stavkom 1.,** razvija osnovnu metodologiju uz savjetovanje sa sudionicima na tržištu i dostavlja je regulatornom tijelu.
4. Regulatorna tijela odobravaju prijedlog operatora prijenosnih sustava koji žele nabaviti proizvod za smanjenje vršne potrošnje i osnovnu metodologiju dostavljene u skladu sa stavcima 2. i 3. ili zahtijevaju od operatora prijenosnih sustava da izmijene prijedlog ako ne ispunjava zahtjeve utvrđene u tim stavcima.

Članak 7.b

Namjenski [...]mjerni uređaj

1. [...]Uz **suglasnost krajnjeg kupca**, operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava [...]**moгу** upotrijebiti podatke iz namjenskih [...]mjernih uređaja za praćenje i obračun upravljanja potrošnjom i usluga fleksibilnosti, među ostalim iz sustava pohrane.
 2. **Ako krajnji kupac nema ugrađeno pametno brojilo ili ako pametno brojilo krajnjeg kupca ne isporučuje potrebne podatke koji omogućuju upravljanje potrošnjom ili usluge fleksibilnosti, među ostalim ni putem neovisnog agregatora, operatori prijenosnih sustava i operatori distribucijskih sustava prihvaćaju podatke iz namjenskog mjernog uređaja, ako su dostupni, za obračun upravljanja potrošnjom i usluga fleksibilnosti, uključujući sustave pohrane, te ne diskriminiraju tog krajnjeg kupca u svojoj nabavi usluga fleksibilnosti. Ta se obveza primjenjuje od njezina utvrđivanja i podložno ispunjavanju pravila i zahtjeva koje države članice utvrde na temelju stavka 3.**
- [...]3. Države članice utvrđuju zahtjeve za postupak provjere valjanosti podataka namjenskog [...]mjernog uređaja kako bi se provjerila i osigurala kvaliteta odgovarajućih podataka.”;

5. članak 8. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Nominirani operatori tržišta električne energije dopuštaju sudionicima na tržištu da trguju energijom što je bliže moguće stvarnom vremenu, a najmanje do vremena zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta. Do 1. siječnja [...] **2026.** vrijeme zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta mora biti najranije 30 minuta prije stvarnog vremena.

Regulatorno tijelo određene države članice može, na zahtjev nadležnog operatora prijenosnog sustava, odobriti odstupanje od zahtjeva iz prvog podstavka do 1. siječnja 2029. Takav zahtjev podnosi se dotičnom regulatornom tijelu i uključuje:

a) procjenu učinka kojom se dokazuje potreba za odstupanjem, na temelju rizika za sigurnost opskrbe i uzimajući u obzir povratne informacije sudionika na tržištu i nominiranih operatora tržišta električne energije i

b) akcijski plan za skraćivanje vremena zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta na 30 minuta najkasnije do 1. siječnja 2029.

Regulatorno tijelo može, na zahtjev nadležnog operatora prijenosnog sustava, odobriti daljnje odstupanje od zahtjeva iz prvog podstavka za najviše tri godine računajući od isteka razdoblja iz drugog podstavka. Zahtjev operatora prijenosnog sustava podnosi se nacionalnom regulatornom tijelu operatora prijenosnog sustava koji je podnio zahtjev, ENTSO-u za električnu energiju i ACER-u najkasnije do 1. siječnja 2028., a uključuje:

(a) novu procjenu učinka kojom se opravdava potreba za daljnjim odstupanjem na temelju rizika za sigurnost opskrbe, uzimajući u obzir povratne informacije sudionika na tržištu i nominiranih operatora tržišta električne energije,

(b) revidirani akcijski plan za skraćivanje vremena zatvaranja unutar dnevnog prekozonskog tržišta na 30 minuta do datuma za koji je zatraženo produljenje, a najkasnije do datuma za koji je zatraženo odstupanje.

ACER izdaje mišljenje o prekograničnom učinku daljnjeg odstupanja iz trećeg podstavka u roku od šest mjeseci od primitka zahtjeva za takvo dodatno odstupanje. Dotično regulatorno tijelo ta mišljenja uzima u obzir prije donošenja odluke o zahtjevu za daljnje odstupanje.”;

(b) stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

3. Nominirani operatori tržišta električne energije osiguravaju proizvode za trgovanje na tržištu dan unaprijed i unutar dnevnom tržištu koji su dovoljno mali, s najmanjim veličinama ponude od 100 kW ili manje, kako bi omogućili djelotvorno sudjelovanje upravljanja potrošnjom, skladištenja energije i manjih obnovljivih izvora, među ostalim i izravno sudjelovanje kupaca.”;

6. članak 9. zamjenjuje se sljedećim:

„ Članak 9.

Dugoročna tržišta

1. [...] **Model dugoročnog tržišta Unije temelji se na regionalnim virtualnim čvorištima koja podupiru barem dugoročna prava prijenosa koja izdaju operatori prijenosnih sustava[...], čime se omogućuje zaštita od rizika u pogledu cijena u svim zonama trgovanja.**
2. **24 mjeseca nakon [stupanja na snagu ove Uredbe] Komisija, nakon dovršetka procjene učinka, donosi provedbeni akt u skladu s člankom 59. kojim se utvrđuje model iz stavka 1. Taj provedbeni akt posebno:**
 - (a) **uključuje metodologiju za** definiranje zemljopisnog opsega **regionalnih** virtualnih čvorišta[...], uključujući zone trgovanja koje čine ta čvorišta, s ciljem maksimalnog povećanja cjenovnih korelacija između referentnih cijena i cijena u zonama trgovanja koje čine virtualna čvorišta;
 - (b) uključuje metodologiju za izračun referentnih cijena za **regionalna** virtualna čvorišta[...] kako bi se maksimalno povećale korelacije između referentne cijene i cijena u zonama trgovanja koje čine **regionalno** virtualno čvorište; takva se metodologija [...] temelji na unaprijed definiranim objektivnim kriterijima;

- (c) uključuje definiciju dugoročnih financijskih prava prijenosa [...] **između zona trgovanja [...] i regionalnih virtualnih čvorišta [...] kao financijskih obveza kako bi se sudionicima na tržištu omogućilo da se zaštite od izloženosti pozitivnim i negativnim cjenovnim rasponima, među ostalim u pogledu količina i dospijeća;**
- (d) maksimalno povećava mogućnosti trgovanja za proizvode za zaštitu od rizika koji upućuju na **regionalna** virtualna čvorišta za dugoročno tržište, kao i za dugoročna prava prijenosa sa zona trgovanja na **regionalna** virtualna čvorišta; **i**
- (e) **određuje kako jedinstvena platforma za dodjelu iz stavka 3. nudi dodjelu i olakšava trgovanje dugoročnim pravima prijenosa.**

2. [...]

3. Jedinstvena platforma za dodjelu uspostavljena u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719 **djeluje kao subjekt koji nudi dodjelu i olakšava trgovanje dugoročnim pravima prijenosa u ime operatorâ prijenosnih sustava.** Ima pravni oblik naveden u Prilogu II. Direktivi (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća²⁷.

²⁷ **Direktiva (EU) 2017/1132 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. lipnja 2017. o određenim aspektima prava društava (SL L 169, 30.6.2017., str. 46).**

4. [...]
5. Ako regulatorno tijelo smatra da sudionicima na tržištu nisu dostupne dostatne mogućnosti zaštite od rizika, nakon savjetovanja s relevantnim nadležnim tijelima za financijska tržišta u slučaju da se dugoročna tržišta odnose na financijske instrumente kako su definirani **u članku 4. stavku 1. [...] točki 15. Direktive 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća²⁸**, ono može zahtijevati od burza električne energije ili operatora prijenosnih sustava da provedu dodatne mjere, kao što su aktivnosti održavanja tržišta, kako bi se poboljšala likvidnost dugoročnog tržišta. [...]

²⁸ **Direktiva 2014/65/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištu financijskih instrumenata i izmjeni Direktive 2002/92/EZ i Direktive 2011/61/EU (SL L 173, 12.6.2014., str. 349).**

6. Uz uvjet da se poštuju pravo tržišnog natjecanja Unije, Direktiva (EU) 2014/65 i uredbe (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća²⁹ i 600/2014 Europskog parlamenta i Vijeća³⁰, operatori tržišta mogu razvijati proizvode za zaštitu od rizika, uključujući dugoročne proizvode za zaštitu od rizika, kako bi sudionicima na tržištu, među ostalim vlasnicima postrojenja za proizvodnju energije koja se služe obnovljivim izvorima energije, pružili primjerene mogućnosti da se zaštite od financijskog rizika fluktuacije cijena. Države članice ne zahtijevaju da takva aktivnost zaštite od rizika može biti ograničena na trgovine unutar države članice ili zone trgovanja.”;

²⁹ Uredba (EU) br. 648/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o OTC izvedenicama, središnjoj drugoj ugovornoj strani i trgovinskom repozitoriju (SL L 201, 27.7.2012., str. 1).

³⁰ Uredba (EU) br. 600/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. svibnja 2014. o tržištima financijskih instrumenata i izmjeni Uredbe (EU) br. 648/2012 (SL L 173, 12.6.2014., str. 84).”;

7. članak 18. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 2. zamjenjuje se sljedećim:

„2. Tarifne metodologije odražavaju fiksne troškove operatora prijenosnih i distribucijskih sustava te se u njima uzimaju u obzir kapitalni i operativni izdaci za pružanje odgovarajućih kratkoročnih i dugoročnih poticaja operatorima prijenosnih i distribucijskih sustava, uključujući ulaganja unaprijed, kako bi se povećala učinkovitost, uključujući energetske učinkovitost, poticala integracija tržišta i **integracija energije iz obnovljivih izvora** i sigurnost opskrbe, podupirala upotreba usluga fleksibilnosti te učinkovita i **pravodobna** ulaganja, uključujući rješenja za optimizaciju postojeće mreže i olakšavanje **nefosilnih rješenja za fleksibilnost, među kojima su** upravljanje potrošnjom i **skladištenje energije**, povezane aktivnosti istraživanja, te olakšale inovacije u interesu kupaca u područjima kao što su digitalizacija, usluge fleksibilnosti i interkonekcije”;

(b) stavak 8. zamjenjuje se sljedećim:

„8. Tarifnim metodologijama za prijenos i distribuciju pružaju se poticaji za operatore prijenosnih i distribucijskih sustava za troškovno najučinkovitiji rad i razvoj njihovih mreža, među ostalim i nabavom usluga. U tu svrhu regulatorna tijela relevantne troškove priznaju kao prihvatljive, uključuju te troškove u tarife za prijenos i distribuciju te, **prema potrebi**, uvode ciljeve performansi kako bi pružila poticaje za operatore prijenosnih i distribucijskih sustava da podignu učinkovitost u svojim mrežama, među ostalim putem energetske učinkovitosti, upotrebe usluga fleksibilnosti i razvoja pametnih mreža i sustava za pametno mjerenje.”;

(c) u stavku 9. točka (f) zamjenjuje se sljedećim:

„(f) metodama za osiguravanje transparentnosti u određivanju i strukturi tarifa, uključujući ulaganja unaprijed;”;

(d) u stavku 9. dodaje se sljedeća točka[...]:

„(i) poticajima za učinkovita ulaganja u mreže, među ostalim u pogledu resursa fleksibilnosti i fleksibilnih ugovora o priključenju.”;

8. u članku 19. stavak 2. mijenja se kako slijedi:

(a) točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) održavanje ili povećanje prekozonskih kapaciteta optimiziranim korištenjem postojećih interkonekcijskih vodova, po potrebi putem koordiniranih korektivnih protumjera, ili pokrivanje troškova ulaganja u mrežu relevantnih za smanjenje zagušenja interkonekcijskog voda; ili”;

(b) dodaje se sljedeća točka [...]:

„(c) naknada operatorima odobalnih postrojenja za proizvodnju **energije iz obnovljivih izvora** u odobalnoj zoni trgovanja **izravno povezanoj s dvije ili više zona trgovanja** ako je pristup međusobno povezanim tržištima smanjen na takav način da **uzrokuje da operator odobalnog postrojenja za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora nije u mogućnosti izvoziti svoj kapacitet proizvodnje električne energije na tržište i, prema potrebi, odgovarajuće smanjenje cijena u odobalnoj zoni trgovanja u usporedbi sa slučajevima kad nema smanjenja kapaciteta. Naknada se primjenjuje ako jedan ili više operatora prijenosnih sustava nisu stavili [...]na raspolaganje [...] kapacitet dogovoren u ugovoru o priključenju na interkonekcijskom vodu ili nisu stavili na raspolaganje kapacitet na ključnim elementima mreže [...]na temelju pravila za izračun kapaciteta iz članka 16. stavka 8. Uredbe (EU) 2019/943. Na godišnjoj osnovi ta naknada ne smije premašiti ukupan prihod od zagušenja ostvaren na interkonekcijskim vodovima između dotičnih zona trgovanja [...].”;**

9. umeće se sljedeće poglavlje [...]:

„Poglavlje III.a

Posebni poticaji za ulaganja za postizanje Unijinih ciljeva dekarbonizacije”.

Članak 19.a

Ugovori o kupnji energije

1. **Ne dovodeći u pitanje Direktivu (EU) 2018/2001**, države članice **promiču primjenu**[...] ugovorâ o kupnji energije, **među ostalim uklanjanjem neopravdanih prepreka i nerazmjernih ili diskriminirajućih postupaka ili naknada**, s ciljem **osiguravanja predvidljivosti cijena i [...]** postizanja ciljeva utvrđenih u svojim integriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima u pogledu dimenzije[...] **dekarbonizacije** iz članka 4. točke (a) Uredbe (EU) 2018/1999, uz istodobno očuvanje konkurentnih i likvidnih tržišta električne energije.
2. Države članice osiguravaju da su instrumenti [...] za smanjenje financijskih rizika povezanih s neispunjavanjem obveza plaćanja otkupljivača u okviru ugovora o kupnji energije uspostavljeni i dostupni kupcima koji se suočavaju s preprekama za ulazak na tržište ugovora o kupnji energije i koji nisu u financijskim poteškoćama. **Takvi instrumenti mogu uključivati, ali nisu ograničeni na, programe jamstava koje podupire država po tržišnim cijenama, privatna jamstva ili instrumente koji objedinjuju potražnju za ugovorima o kupnji energije, u skladu s relevantnim pravom Unije**[...]. U tu svrhu države članice [...] **mogu** uzeti u obzir **relevantne instrumente** na razini Unije[...]. Države članice [...] **mogu** odrediti na koje su kategorije kupaca ti instrumenti usmjereni, primjenjujući nediskriminirajuće kriterije.
3. **Ne dovodeći u pitanje članke 107. i 108. UFEU-a**, ako [...] **država članica podupire [...]** **program** jamstava[...] za ugovore o kupnji energije[...], on uključuje odredbe za izbjegavanje smanjenja likvidnosti na tržištima električne energije i ne pruža potporu kupnji proizvodnje iz fosilnih goriva.

4. Programi [...] **potpore** za električnu energiju iz obnovljivih izvora [...] dopuštaju sudjelovanje projekata kojima se dio električne energije rezervira za prodaju putem ugovora o kupnji energije ili drugih tržišno utemeljenih mehanizama.
5. **Pri osmišljavanju takvih programa potpore države članice** [...] nastoje primijeniti evaluacijske kriterije kako bi potakle **ponuditelje da olakšaju pristup** [...] [...] kupcima koji se suočavaju s preprekama ulasku **na tržište ugovora o kupnji energije, pod uvjetom da to ne utječe negativno na tržišno natjecanje na tržištu.** Na temelju takvih kriterija za ocjenjivanje prednost se ponajprije može dati ponuditeljima koji predoče potpisani ugovor o kupnji energije ili dokaz o tome da se jedan ili više potencijalnih kupaca koji se suočavaju s preprekama ulasku na tržište ugovora o kupnji energije obvezalo potpisati ugovor o kupnji energije za dio proizvodnje projekta.

[...]6. U ugovorima o kupnji energije navodi se zona trgovanja u kojoj se vrši isporuka i odgovornost za osiguravanje prava prekozonskog prijenosa u slučaju promjene zone trgovanja u skladu s člankom 14.

[...]7. U ugovorima o kupnji energije navode se uvjeti pod kojima se kupci i proizvođači mogu povući iz ugovora o kupnji energije, kao što su primjenjive izlazne naknade i otkazni rokovi, u [...] **skladu** s pravom Unije o tržišnom natjecanju.

Članak 19.b

Neposredni programi zaštite cijena **u obliku dvosmjernih ugovora za razlike za[...] ulaganja**

1. Neposredni programi zaštite cijena za[...] **ulaganja u nova postrojenja za proizvodnju** električne energije iz izvora navedenih u stavku 2. imaju oblik dvosmjernih [...] **ugovora za razlike.** [...]

Prvi podstavak primjenjuje se na ugovore u okviru neposrednih programa zaštite cijena za ulaganja u novu proizvodnju sklopljene tri godine nakon [datuma stupanja na snagu ove Uredbe]. Za projekte odobalne hibridne imovine povezane s dvije ili više zona trgovanja prijelazno razdoblje traje pet godina nakon [datum stupanja na snagu ove Uredbe].

Sudjelovanje sudionika na tržištu u neposrednim programima zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike dobrovoljno je.

- 1.a **Svi neposredni programi zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike osmišljeni su tako da se:**
 - (a) **zadrže poticaji za učinkovit rad proizvodnog postrojenja i njegovo sudjelovanje na tržištima električne energije, osobito kako bi ono svoju proizvodnju prilagodilo tržišnim okolnostima;**

- (b) spriječi svaki narušavajući učinak programa zaštite na odluke o radu, dispečiranju i održavanju proizvodnog postrojenja ili na ponudbene strategije u okviru usluga trgovanja dan unaprijed, usluga unutardnevnog trgovanja i pomoćnih usluga te tržišta uravnoteženja;**
- (c) osigurava da su razina zaštite minimalne naknade i gornje granice viška naknade usklađene s troškom novog ulaganja i tržišnim prihodima kako bi se zajamčila dugoročna gospodarska održivost proizvodnog postrojenja za proizvodnju električne energije, izbjegavajući pritom prekomjernu naknadu;**
- (d) izbjegne neopravdano narušavanje tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu, osobito određivanjem iznosa naknade putem konkurentnog natječajnog postupka koji je otvoren, jasan, transparentan i nediskriminirajuć; U slučajevima kada se ne može provesti konkurentni natječajni postupak, ugovori za razlike i primjenjive izvršne cijene osmišljeni su tako da se osigura da raspodjela prihoda poduzećima ne dovede do neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu.**
- (e) izbjegne narušavanja tržišnog natjecanja i trgovine na unutarnjem tržištu koje proizlazi iz raspodjele prihoda poduzećima.**

1.b Pri procjeni dvosmjernih ugovora za razliku na temelju članka 107. i 108. UFEU-a Komisija osigurava usklađenost s načelima projektiranja na temelju stavka 1.a.

2. Stavak 1. primjenjuje se na [...] ulaganja u **novu** proizvodnju električne energije iz sljedećih izvora:
- (a) energija vjetra;
 - (b) solarna energija;
 - (c) geotermalna energija;
 - (d) hidroenergija bez akumulacije;
 - (e) nuklearna energija.
3. **Prihodi ili jednakovrijedna financijska vrijednost tih prihoda koji proizlaze iz neposrednih programa zaštite cijena u obliku dvosmjernih ugovora za razlike iz stavka 1. [...] raspodjeljuje [...] se krajnjim kupcima.**

Neovisno o zahtjevu iz prvog podstavka, prihodi ili jednakovrijedna financijska vrijednost tih prihoda mogu se upotrijebiti i za financiranje troškova neposrednih programa zaštite [...] cijena [...] ili ulaganja za smanjenje troškova električne energije za krajnje[...] kupce.

Distribucija prihoda krajnjim kupcima [...] osmišljena je kako bi se održali poticaji za smanjenje njihove [...] potrošnje ili njezino preusmjeravanje na razdoblja u kojima su cijene električne energije niske i kako se ne bi narušilo tržišno natjecanje među opskrbljivačima električnom energijom.

[...] [...] **Distribucija** [...] prihoda krajnjim [...] kupcima [...] osmišljena **je** [...] kako bi se **održali** [...] poticaji [...] za smanjenje njihove potrošnje ili njezino preusmjeravanje na razdoblja u kojima su cijene električne energije niske i kako se ne bi narušilo tržišno natjecanje među opskrbljivačima električnom energijom.

4. **U skladu s člankom 4. stavkom 3. trećim podstavkom Direktive (EU) 2018/2001 države članice mogu od obveze iz stavka 1. izuzeti mala postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora i demonstracijske projekte.**

Članak 19.c

Procjena potreba za fleksibilnošću

1. **Najkasnije godinu dana nakon što ACER odobri metodologiju na temelju stavka 6. ovog članka, [...] i zatim svake dvije godine nakon toga, regulatorno tijelo [...] ili drugo tijelo ili subjekt koje imenuje država članica donose [...] izvješće o potrebi za fleksibilnošću [...] za razdoblje od najmanje pet godina, s obzirom na potrebu za troškovno učinkovitim postizanjem sigurnosti opskrbe i dekarbonizacijom [...] elektroenergetskog sustava, uzimajući u obzir integraciju različitih sektora i međupovezanu prirodu tržišta električne energije. U izvješću se uzimaju u obzir europska procjena adekvatnosti resursa i nacionalne procjene adekvatnosti na temelju članka 20. ove Uredbe. Izvješće se temelji na podacima i analizama koje dostavljaju operatori prijenosnih i distribucijskih sustava te države članice na temelju stavka [...] 3. te se pri njegovoj izradi upotrebljavaju metodologija na temelju stavka [...] 4. i, ako je to propisno opravdano, dodatni podaci i analiza. Ako je država članica u tu svrhu imenovala operatora prijenosnog sustava, regulatorno tijelo odobrava ili mijenja izvješće.**

2. U izvješću se [...] **barem:**
 - (a) **ocjenjuje** potreba za fleksibilnošću, **barem na sezonskoj, dnevnoj i satnoj osnovi**, kako bi se električna energija proizvedena iz obnovljivih izvora integrirala u elektroenergetski sustav;
 - (b) [...]razmatra[...] potencijal resursa nefosilnih **rješenja** za fleksibilnost, kao što su upravljanje potrošnjom [...] i skladištenje **energije, uključujući agregaciju i međupovezanost**, kako bi se ta potreba zadovoljila na razini prijenosa i distribucije[...];
 - (c) **ocjenjuju prepreke fleksibilnosti na tržištu i predlažu relevantne mjere ublažavanja; i**
 - (d) **uzima u obzir** fleksibilnost [...] **koja se očekuje da će biti dostupna u drugim državama članicama.**
3. Operatori prijenosnih i distribucijskih sustava svake države članice podatke i analize potrebne za pripremu izvješća iz stavka 1. dostavljaju regulatornom tijelu **ili, ako je to primjenjivo, tijelu ili subjektu imenovanom u stavku 1. Ako je to propisno opravdano, regulatorno tijelo ili, ako je to primjenjivo, tijelo ili subjekt iz stavka 1. mogu od operatora prijenosnih sustava i operatora distribucijskih sustava zatražiti da dostave dodatne informacije za izvješće, povrh zahtjeva iz stavka 4.**
4. ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove koordiniraju operatore prijenosnih i distribucijskih sustava u pogledu podataka i analiza koje treba dostaviti u skladu sa stavkom 2. Pritom osobito:
 - (a) definiraju vrstu [...] i oblik **podataka** koje operatori prijenosnih i distribucijskih sustava dostavljaju regulatornim tijelima;

- (b) razvijaju metodologiju za analizu potreba za fleksibilnošću koju provode operatori prijenosnih i distribucijskih sustava, uzimajući u obzir barem sve [...] **dostupne** izvore [...] i planirana ulaganja [...] **u** međusobno povezivanje [...] **i fleksibilnost na** razini prijenosa i distribucije te potrebu za dekarbonizacijom elektroenergetskog sustava.
5. ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove međusobno blisko surađuju u pogledu koordinacije operatora prijenosnih i distribucijskih sustava.
6. **Do devet mjeseci nakon stupanja na snagu ove Uredbe** [...] ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove zajedno podnose ACER-u prijedlog u pogledu vrste i oblika podataka koji se podnose regulatornim tijelima i metodologije iz stavka [...]4. U roku od tri mjeseca od primitka prijedloga ACER ga odobrava ili izmjenjuje. U potonjem slučaju ACER se prije donošenja izmjena savjetuje s ENTSO-om za električnu energiju i tijelom EU-a za ODS-ove. Doneseni prijedlog objavljuje se na internetskim stranicama ACER-a.
7. Regulatorna tijela **ili, ako je to primjenjivo, tijelo ili subjekt imenovani u stavku 1.** ACER-u podnose izvješća iz stavka 1. i objavljuju ih. U roku od 12 mjeseci od primitka izvješća ACER izdaje izvješće u kojem ih analizira i daje preporuke o pitanjima od prekogranične važnosti u vezi s nalazima regulatornih tijela **ili, ako je relevantno, tijela ili subjekta imenovanih u stavku 1., uključujući preporuke o uklanjanju prepreka ulasku nefosilnih resursa fleksibilnosti.**

Članak 19.d

Okvirni nacionalni cilj za [...] **nefossilna rješenja za fleksibilnost**

[...] **Najkasnije šest mjeseci nakon podnošenja [...] izvješća** na temelju članka 19.c stavka 1. **ove Uredbe**, svaka država članica **na temelju tog izvješća** utvrđuje okvirni nacionalni cilj za **nefossilno rješenje za fleksibilnost, posebno upravljanje [...] potrošnjom i skladištenje energije. Države članice mogu ostvariti taj cilj uklanjanjem utvrđenih tržišnih prepreka ili ostvarivanjem utvrđenog potencijala resursa nefossilnih rješenja za fleksibilnost.** Taj okvirni nacionalni cilj odražava se i u integriranim nacionalnim energetske i klimatskim planovima država članica u pogledu dimenzije „unutarnje energetske tržište” u skladu s člancima 3., 4. i 7. Uredbe (EU) 2018/1999 te u njihovim integriranim dvogodišnjim izvješćima o napretku u skladu s člankom 17. Uredbe (EU) 2018/1999. **Države članice mogu definirati privremene okvirne ciljeve prije prvog podnošenja izvješća na temelju članka 19.c stavka 1. ove Uredbe.**

Članak 19.e

Programi potpore **nefosilnim** rješenjima za fleksibilnost

1. [...] **Ako ulaganja u nefosilna rješenja za fleksibilnost nisu dovoljna za postizanje okvirnog nacionalnog cilja ili, prema potrebi, privremenih okvirnih ciljeva utvrđenih u skladu s člankom 19.d, države članice mogu primijeniti programe potpore nefosilnim rješenjima za fleksibilnost koji se sastoje od plaćanja za raspoloživi kapacitet nefosilnih rješenja za fleksibilnost, ne dovodeći u pitanje članke 12. i 13.**
2. [...] **Mogućnost da države članice primjenjuju mjere na temelju stavka 1. ne sprečava ih da drugim sredstvima ostvare svoje okvirne ciljeve utvrđene u [...] članku 19.d.**
3. [...]

Članak 19.f

Načela osmišljavanja programa potpore **nefosilnim rješenjima za fleksibilnost**

[...] **Programi potpore** [...] za nefosilna rješenja [...] za fleksibilnost koje države članice primjenjuju u skladu s člankom 19.[...] **e stavkom 1.:**

- (a) ne prelaze ono što je potrebno za [...] **ostvarivanje okvirnog nacionalnog cilja ili, prema potrebi, privremenog okvirnog cilja** utvrđenog [...] **u skladu s člankom 19.d** na troškovno učinkovit način;
- (b) ograničeni su na nova ulaganja u **resurse** nefosilnih rješenja za fleksibilnost kao što su upravljanje [...] potrošnjom i skladištenje **energije**;
- (c) [...] ne podrazumijevaju početnu proizvodnju na temelju fosilnih goriva koja se nalazi iza mjernog mjesta;
- (d) namijenjeni su pružateljima kapaciteta koji se odabiru otvorenim, transparentnim, natjecateljskim, nediskriminirajućim i troškovno učinkovitim postupkom;
- (e) imaju za cilj spriječiti neopravdana narušavanja učinkovitog funkcioniranja tržišta električne energije, među ostalim očuvanjem učinkovitih poticaja za rad i cjenovnih signala, te spriječiti izloženost promjeni cijena i tržišnom riziku;
- (f) pružaju poticaje za integraciju u tržište električne energije na tržišno utemeljen način kojim se prate zbivanja na tržištu, izbjegavajući pritom nepotrebno narušavanje tržišta električne energije te uzimajući u obzir moguće troškove integracije sustava i stabilnost mreže;

- (g) sadržavaju odredbe kojima se utvrđuje minimalna razina sudjelovanja na tržištu u smislu aktivirane energije, pri čemu se u obzir uzimaju tehničke posebnosti [...] **sredstva kojim se osigurava fleksibilnost;**
- (h) sadržavaju primjerene sankcije za pružatelje kapaciteta koji ne poštuju minimalnu razinu sudjelovanja na tržištu iz točke (g) ili koji ne slijede učinkovite poticaje za rad i [...] **cjenovne signale iz točke (e);**”;

[...] [...]

9.a članak 21. mijenja se kako slijedi:

(a) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice mogu, pri provedbi mjera iz članka 20. stavka 3. ove Uredbe u skladu s člancima 107., 108. i 109. UFEU-a, uvesti mehanizme za razvoj kapaciteta.”;

(b) stavak 7. briše se;

(c) stavak 8. zamjenjuje se sljedećim:

„8. Komisija odobrava mehanizme za razvoj kapaciteta na najviše 10 godina. Količina rezerviranih kapaciteta smanjuje se na temelju provedbenih planova iz članka 20. Države članice nastavljaju primjenjivati plan provedbe nakon uvođenja mehanizma za razvoj kapaciteta.”;

9.b u članku 22. stavku 1. točka (a) briše se;

10. u članku 37. stavku 1. točka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) provedbu koordiniranog izračuna kapaciteta u skladu s metodologijama izrađenima na temelju smjernice za dugoročnu dodjelu kapaciteta, smjernice za dodjelu kapaciteta i upravljanje zagušenjima te smjernice za električnu energiju uravnoteženja donesenih na temelju članka 18. stavka 5. Uredbe (EZ) br. 714/2009;”;

11. članak 50. mijenja se kako slijedi:

(a) dodaje se sljedeći stavak [...]:

„4.a Operatori prijenosnih sustava korisnicima sustava također dostavljaju jasne i transparentne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje. Te informacije dostavljaju u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva.”;

12. u članku 57. dodaje se sljedeći stavak [...]:

„3. Operatori distribucijskih sustava i operatori prijenosnih sustava surađuju na dosljednom objavljivanju informacija o raspoloživom kapacitetu za nove priključke u svojim područjima rada i pružanju dovoljno detaljnog pregleda novih energetske projekata nositeljima projekata i drugim potencijalnim korisnicima mreže.”;

13. u članku 59. stavku 1. točka (b) zamjenjuje se sljedećim:

„(b) [...] pravila o dodjeli kapaciteta i o upravljanju zagušenjem na temelju članka 6. Direktive (EU) 2019/944 i članaka od 7. do 10., članaka od 13. do 17., članka 19. i članaka od 35. do 37. ove Uredbe, uključujući pravila o metodologijama i postupcima za izračun kapaciteta dan unaprijed, unutardnevnih i dugoročnih kapaciteta, o modelima mreže, konfiguraciji zone trgovanja, redispečiranju i trgovanju u suprotnom smjeru, algoritmima trgovanja, jedinstvenom povezivanju dan unaprijed i unutardnevnom povezivanju, uključujući mogućnost upravljanja od strane jednog subjekta, o jamstvu dodijeljenog prekozonskog kapaciteta, raspodjeli prihoda od zagušenja, **regionalnim virtualnim čvorištima za dugoročno tržište, dodjeli i olakšavanju trgovine** dugoročnim financijskim pravima prijenosa koje obavlja jedinstvena platforma za dodjelu, ograničavanju rizika prekozonskog prijenosa, postupcima nominacije i nadoknadama troškova dodjele kapaciteta i upravljanja zagušenjem;[...]”;

13.a u članku 64. dodaje se sljedeći stavak:

„2.a Odstupajući od članka 6. stavaka 9., 10. i 11., Estonija, Latvija i Litva mogu sklapati financijske ugovore za rezervirani kapacitet za uravnoteženje sustava do pet godina prije početka pružanja rezerviranog kapaciteta za uravnoteženje sustava. Takvi ugovori ne smiju trajati dulje od osam godina nakon pristupanja Estonije, Latvije i Litve sinkronom području kontinentalne Europe.

Nacionalna regulatorna tijela Estonije, Latvije i Litve mogu svojim domaćim operatorima prijenosnih sustava dopustiti da raspodjeljuju prekozonski kapacitet prema tržišno utemeljenom postupku kako je opisano u članku 41. Uredbe Komisije (EU) 2017/2195, bez količinskih ograničenja do šest mjeseci nakon trenutka kada je suoptimirani postupak dodjele u potpunosti proveden i operativan na temelju članka 38. stavka 3. Uredbe Komisije (EU) 2017/2195.”;

13.b u članku 64. umeće se sljedeći stavak:

Odstupajući od članka 22. stavka 4. točke (b), države članice mogu zahtijevati da proizvodni kapacitet koji je započeo s komercijalnom proizvodnjom prije 4. srpnja 2019. i koji ispušta više od 550 g CO₂ podrijetlom iz fosilnih goriva po kWh električne energije iznimno može, podložno usklađenosti s člancima 107. i 108. UFEU-a, preuzeti obveze ili primiti plaćanja ili obveze za buduća plaćanja u okviru mehanizma za razvoj kapaciteta koji je Komisija odobrila prije stupanja na snagu ove Uredbe. Komisija procjenjuje učinak zahtjeva u smislu emisija stakleničkih plinova i može, podložno usklađenosti s člancima 107. i 108. UFEU-a, izdati odobrenje ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

- (a) država članica provela je, nakon datuma stupanja na snagu Uredbe (EU) 2019/943, konkurentni natječajni postupak u skladu s odredbama članka 22., čiji je cilj maksimalno povećati sudjelovanje pružatelja kapaciteta koji ispunjavaju zahtjeve iz članka 22. stavka 4., ako ugovorno razdoblje traje najmanje do 31. prosinca 2028.;**
- (b) količina kapaciteta ponuđenog u konkurentnom natječajnom postupku iz točke (a) nije dovoljna za rješavanje zabrinutosti u pogledu adekvatnosti utvrđene u skladu s člankom 20. stavkom 1. za ugovorno razdoblje obuhvaćeno tim natječajnim postupkom;**

- (c) proizvodni kapacitet koji ispušta više od 550 g CO₂ podrijetlom iz fosilnih goriva po kWh električne energije preuzima se ili prima plaćanja ili obveze za buduća plaćanja za razdoblje od najviše jedne godine i nabavlja se u okviru dodatnog postupka nabave koji je usklađen sa svim zahtjevima iz članka 22., osim onih utvrđenih u stavku 4. točki (b) i samo za količinu kapaciteta koja je potrebna za rješavanje zabrinutosti u pogledu adekvatnosti utvrđene u točki (b). Odstupanje na temelju ovog stavka može se primjenjivati do 31. prosinca 2028.”

13.c u članku 69. dodaje se sljedeći stavak:

1.a Najkasnije mjesec dana nakon stupanja na snagu ove Uredbe Komisija Europskom parlamentu i Vijeću podnosi detaljno izvješće u kojem se razmatraju mogućnosti racionalizacije i pojednostavnjenja postupka primjene mehanizma za razvoj kapaciteta iz poglavlja IV. ove Uredbe kako bi se osiguralo da države članice pravodobno mogu otkloniti zabrinutosti u pogledu adekvatnosti. U tom kontekstu Komisija zahtijeva da Agencija izmijeni metodologiju za europsku procjenu adekvatnosti resursa iz članka 23. u skladu s postupkom utvrđenim u člancima 23. i 27., kako je primjereno.

Najkasnije tri mjeseca nakon stupanja na snagu ove Uredbe Komisija, nakon savjetovanja s državama članicama, podnosi prijedloge u cilju pojednostavnjenja postupka za procjenu mehanizama za razvoj kapaciteta, prema potrebi.”;

14. dodaje se sljedeći članak [...]:

„Članak 69.a

Interakcija s financijskim zakonodavstvom Unije

Ništa u ovoj Uredbi ne odstupaju od odredaba Direktive (EU) 2014/65, Uredbe (EU) br. 648/2012 i Uredbe (EU) br. 600/2014 ako se sudionici na tržištu ili tržišni operateri bave aktivnostima povezanim s financijskim instrumentima, posebno kako su definirani u **članku 4. stavku 1.** [...] **točki 15.** Direktive (EU) 2014/65.”;

15. u Prilogu I. točka 1.2. zamjenjuje se sljedećim:

„1.2. Koordinirani izračun kapaciteta provodi se za sve vremenske okvire dodjele.”.

Članak 2.

[Članak 2. razdvojit će se od ove Uredbe o izmjeni i postati samostalna direktiva o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 – tekst se premješta iza članka 5.]

Članak 3.

[Članak 3. razdvojit će se od ove Uredbe o izmjeni i postati samostalna direktiva o izmjeni direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 – tekst se premješta iza članka 5.]

Članak 4.

Izmjene Uredbe (EU) 2019/942 [...]

Uredba (EU) 2019/942 mijenja se kako slijedi:

1. članak 2. mijenja se kako slijedi:

(a) točka (a) zamjenjuje se sljedećim:

„(a) izdaje mišljenja i preporuke upućene operatorima prijenosnih sustava, ENTSO-u za električnu energiju, ENTSO-u za plin, tijelu EU-a za ODS-ove, jedinstvenoj platformi za dodjelu uspostavljenoj u skladu s Uredbom **Komisije (EU) 2016/1719³¹, subjektu imenovanom za upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutar dnevnim tržištem, ako je to primjenjivo, [...]**regionalnim koordinacijskim centrima i imenovanim [...]operatorima na tržištu električne energije;

³¹ Uredba Komisije (EU) 2016/1719 od 26. rujna 2016. o uspostavljanju smjernica za dugoročnu dodjelu kapaciteta (SL L 259, 27.9.2016., str. 42).”;

(b) točka (d) zamjenjuje se sljedećim:

„(d) donosi pojedinačne odluke o pružanju informacija u skladu s člankom 3. stavkom 2., člankom 7. stavkom 2. točkom (b) i člankom 8. točkom (c); o odobravanju metodologija i uvjeta u skladu s člankom 4. stavkom 4., člankom 5. stavcima 2., 3. i 4.; o preispitivanju zona trgovanja kako je navedeno u članku 5. stavku 7.; o tehničkim pitanjima kako je navedeno u članku 6. stavku 1.; o arbitraži među regulatorima u skladu s člankom 6. stavkom 10.; u vezi s regionalnim koordinacijskim centrima kako je navedeno u članku 7. stavku 2. točki (a); o odobravanju i izmjeni metodologija i izračuna i tehničkim specifikacijama kako je navedeno u članku 9. stavku 1.; o odobravanju i izmjeni metodologija kako je navedeno u članku 9. stavku 3.; o izuzećima iz članka 10.; o infrastrukturi kako je navedeno u članku 11. točki (d); o pitanjima povezanim s cjelovitošću i transparentnošću veleprodajnog tržišta na temelju članka 12.[...]; te o odobravanju i izmjeni prijedlogâ ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a za ODS-ove povezanih s metodologijom u pogledu podataka i analize koje treba dostaviti, a koji se odnose na potrebe za fleksibilnošću na temelju članka 5. stavka 10. ”;

2. u članku 3. stavku 2. dodaje se sljedeći [...] podstavak:

„ Ovaj stavak primjenjuje se i na jedinstvenu platformu za dodjelu uspostavljenu u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719 **i na subjekt imenovan za upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutardnevnim tržištem, ako je to primjenjivo.**”;

3. u članku 4. dodaje se sljedeći stavak [...]:

„9. stavci 6., 7. i 8. primjenjuju se i na jedinstvenu platformu za dodjelu uspostavljenu u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719 **i na subjekt imenovan za upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutar dnevnim tržištem, ako je to primjenjivo.**”;

4. u članku 5. stavku 8. dodaje se sljedeći [...] podstavak:

„ ACER prati jedinstvenu platformu za dodjelu uspostavljenu u skladu s Uredbom (EU) 2016/1719 **i subjekt imenovan za upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutar dnevnim tržištem, ako je to primjenjivo.**”;

5. [...]

[...] [...]

6. u članku 5. dodaje se sljedeći stavak [...]:

„10. ACER odobrava i prema potrebi mijenja zajednički prijedlog ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a za ODS-ove povezan s metodologijom u pogledu podataka i analize koje treba dostaviti, a koji se odnose na potrebe za fleksibilnošću na temelju članka 19.[...]**c točke 4. Uredbe (EU) 2019/943.**”;

6.a u članku 6. stavak 9. mijenja se kako slijedi:

ACER podnosi mišljenja relevantnom regulatornom tijelu i Komisiji na temelju članka 8. stavka 3. i članka 16. stavka 3. Uredbe (EU) 2019/943.”;

7. u članku 15. dodaje se sljedeći stavak [...]:

„5. ACER izdaje izvješće u kojem analizira nacionalne procjene potreba za fleksibilnošću i daje preporuke o pitanjima od prekogranične važnosti u vezi s nalazima regulatornih tijela na temelju članka 19.c stavka 7. Uredbe (EU) 2019/943.”.

Članak 5.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu [[...]dvadesetog] dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Strasbourgu

Za Europski parlament
Predsjednik/Predsjednica

Za Vijeće
Predsjednik/Predsjednica

Članak 2.

Izmjene direktiva (EU) 2018/2001 i (EU) 2019/944 radi poboljšanja modela tržišta električne energije u Uniji³²

[Sljedeći članci 1. i 2. prethodno su bili članci 2. i 3. Uredbe.]

Direktiva (EU) 2019/944 [...] mijenja se kako slijedi:

1. članak 2. mijenja se kako slijedi:

(a) (a) točke 8. i 49. [...] zamjenjuju se sljedećim:

- „8. „aktivni kupac” znači krajnji kupac ili skupina krajnjih kupaca koji djeluju zajedno i koji troše ili skladište električnu energiju proizvedenu u vlastitom prostoru smještenom unutar definiranih granica ili električnu energiju koju sami proizvode ili dijele u drugim prostorima smještenima unutar iste zone trgovanja ili koji prodaju električnu energiju koju sami proizvode ili sudjeluju u programima fleksibilnosti ili energetske učinkovitosti, uz uvjet da te djelatnosti nisu njihova primarna trgovačka ili profesionalna djelatnost;
49. „nefrekvencijska pomoćna usluga” znači usluga kojom se koristi operator prijenosnog sustava ili operator distribucijskog sustava u svrhu regulacije napona u stacionarnom stanju, injektiranja brzodjelujuće jalove struje, tromosti za osiguranje stabilnosti lokalne mreže, struje kratkog spoja, sposobnosti crnog starta, sposobnosti otočnog pogona i smanjenja vršne potrošnje;”;

³² Dodat će se uvodne izjave.

(b) dodaju se sljedeće točke:

„15.a „ugovor o opskrbi električnom energijom s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama” znači ugovor o opskrbi električnom energijom između opskrbljivača i krajnjeg kupca kojim se jamče isti ugovorni uvjeti, uključujući cijenu, **za cijelo vrijeme trajanja ugovora** i koji unutar fiksne cijene može sadržavati fleksibilan element, na primjer za promjene cijena u razdoblju vršne potrošnje i izvan njega;

10.a „dijeljenje energije” znači vlastita potrošnja aktivnih kupaca energije iz obnovljivih izvora:

- (a) proizvedene ili pohranjene izvan lokacije u objektima koje posjeduju, zakupljuju, iznajmljuju u cijelosti ili djelomično; ili
- (b) na koju im je pravo prenio drugi aktivni kupac besplatno ili za određenu cijenu,

[...] [...]

24.a „opskrbljivač zadnjeg izbora” znači opskrbljivač koji je određen [...] za preuzimanje opskrbe električnom energijom kupaca od opskrbljivača koji je prestao poslovati;”;

2. članak 4. zamjenjuje se sljedećim:

„ Članak 4.

Slobodan izbor opskrbljivača

Države članice osiguravaju da svi kupci mogu slobodno kupovati električnu energiju od opskrbljivača po vlastitom izboru. Države članice osiguravaju da svi kupci mogu istodobno sklopiti više od jednog ugovora o opskrbi električnom energijom i da u tu svrhu kupci imaju pravo na više od jednog mjernog i obračunskog mjesta koje pokriva jedinstveno priključno mjesto za njihove prostore.”;

3. članak 11. mijenja se kako slijedi:

(a) naslov se zamjenjuje sljedećim:

„ Pravo na ugovor s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama i s dinamičnim određivanjem cijene električne energije”;

(b) stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice osiguravaju da se nacionalnim regulatornim okvirom opskrbljivačima omogućuje da nude ugovore s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama te ugovore s dinamičnim određivanjem cijene električne energije. Države članice osiguravaju da krajnji kupci koji imaju ugrađeno pametno brojilo mogu zatražiti sklapanje ugovora s dinamičnim određivanjem cijene električne energije i da svi krajnji kupci mogu zatražiti sklapanje ugovora s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama električne energije u trajanju od najmanje jedne godine s najmanje jednim opskrbljivačem i sa svakim opskrbljivačem koji ima više od 200 000 krajnjih kupaca.

Odstupajući od prvog podstavka države članice mogu izuzeti opskrbljivača koji ima više od 200 000 krajnjih kupaca od obveze ponude ugovora s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama ako taj opskrbljivač nudi samo ugovore s dinamičnim određivanjem cijene i ako izuzeće nema negativan učinak na tržišno natjecanje ili dostatan izbor ugovora s obveznim trajanjem i fiksnim cijenama za kupce.”;

(c) umeće se sljedeći stavak [...]:

„1.a Prije sklapanja ili produljenja bilo kojeg ugovora krajnji kupci dobivaju sažetak ključnih ugovornih uvjeta napisan jasno, sažetim i jednostavnim jezikom. Taj sažetak uključuje barem informacije o ukupnoj cijeni i **njezinoj raščlambi**, promotivnim akcijama, dodatnim uslugama i [...] popustima [...] te [...] se njime **utvrđuju** prava iz članka 10. stavka 3. točaka (a), (b), (d), (e) i (f). Komisija u tom pogledu daje smjernice.”;

(d) stavak 2. zamjenjuje se sljedećim:

„2. Države članice osiguravaju da opskrbljivači krajnjim kupcima pruže sve potrebne informacije o pogodnostima, troškovima i rizicima [...] **pojedinih vrsta** ugovora **o električnoj energiji** i osiguravaju da se od opskrbljivača traži da u skladu s time krajnjim kupcima stave na raspolaganje informacije, uključujući informacije da je potrebno imati ugrađeno odgovarajuće brojilo električne energije. Regulatorna tijela prate tržišna kretanja i procjenjuju rizike koje novi proizvodi i usluge mogu prouzročiti te rješavaju slučajeve zlouporabe.”;

4. umeću se sljedeći članci:

„ Članak 15.a

Pravo na dijeljenje energije

1. Sva kućanstva, mala i srednja poduzeća te javna tijela **imaju** pravo sudjelovati u dijeljenju energije kao aktivni kupci.

[...]2. Aktivni kupci imaju pravo međusobno dijeliti energiju iz obnovljivih izvora na temelju privatnih sporazuma ili posredstvom pravnog subjekta.

[...]3. Kako bi se olakšalo dijeljenje energije, aktivni kupci mogu angažirati treću stranu koja je vlasnik postrojenja za skladištenje ili proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za instalaciju postrojenja i upravljanje njegovim radom, uključujući mjerenje i održavanje, a da se ta treća strana ne smatra aktivnim kupcem.

4. Države članice osiguravaju da aktivni kupci koji sudjeluju u dijeljenju energije:

[...](a) imaju pravo na to da se električna energija koju dijele prebije s ukupnom potrošnjom mjerenom u vremenskom razdoblju koje nije dulje od razdoblja obračuna odstupanja i ne dovodeći u pitanje primjenjive poreze, pristojbe i naknade za mrežu;

[...](b) ostvaruju korist od svih prava i obveza potrošača kao krajnji kupci na temelju ove Direktive, osim u slučaju dijeljenja energije između kućanstava s instaliranim kapacitetom do 10,8 kW **za pojedinačna kućanstva [kako je navedeno u revidiranoj Direktivi o energiji iz obnovljivih izvora 2021/557]** i višestambenih zgrada s kapacitetom do 50 kW **[kako je navedeno u preinačenoj Direktivi o energetske svojstvima zgrada 2021/802];**

[...](c) imaju pristup predlošcima ugovora s poštenim i transparentnim uvjetima za ugovore [...] **o dijeljenju energije** među kućanstvima te za ugovore o zakupu i najmu postrojenja za skladištenje i proizvodnju energije iz obnovljivih izvora ili ulaganju u njih za potrebe dijeljenja energije; u slučaju sporova koji proizlaze iz takvih sporazuma krajnji kupci imaju pristup izvansudskom rješavanju sporova u skladu s člankom 26.;

[...](d) nisu podvrgnuti nepoštenom i diskriminirajućem postupanju sudionika na tržištu ili njihovih subjekata odgovornih za odstupanje;

[...](e) obaviješteni su o mogućim promjenama zona trgovanja u skladu s člankom 14. Uredbe (EU) 2019/943 i o činjenici da je pravo na dijeljenje energije ograničeno na jednu te istu zonu trgovanja.

[...]5. Države članice osiguravaju da relevantni operatori prijenosnih ili distribucijskih sustava ili druga imenovana tijela:

[...](a) prate, prikupljaju i potvrđuju podatke o mjerenju povezane s električnom energijom koja se dijeli te ih dostavljaju relevantnim krajnjim kupcima i sudionicima na tržištu najmanje jednom mjesečno i u skladu s člankom 23.;

[...](b) osiguravaju relevantnu kontaktnu točku za registraciju sporazuma o dijeljenju energije, primanje informacija o relevantnim mjernim mjestima, promjenama u pogledu lokacije i sudjelovanja te, prema potrebi, jasnu, transparentnu i pravodobnu potvrdu metoda izračuna.

[...]6. Države članice poduzimaju odgovarajuće i nediskriminirajuće mjere kako bi energetski siromašnim i ugroženim kućanstvima osigurale pristup programima dijeljenja energije. Te mjere mogu uključivati mjere financijske potpore ili dodjelu proizvodnih kvota.

7. **Ovim se člankom ne dovode u pitanje pravo kupaca da odaberu svojeg opskrbljivača u skladu s člankom 4. i primjenjiva nacionalna pravila za ovlašćivanje opskrbljivača.**

Članak 18.a

Upravljanje rizicima opskrbljivača

1. [...]Regulatorna tijela **ili, ako je država članica u tu svrhu imenovala alternativno neovisno nadležno tijelo, takva imenovana nadležna tijela** osiguravaju da opskrbljivači uspostave i provode odgovarajuće strategije zaštite kako bi ograničili rizik od promjena u veleprodajnoj opskrbi električnom energijom za gospodarsku održivost svojih ugovora s kupcima, uz istodobno održavanje likvidnosti i praćenje cjenovnih signala s kratkoročnih tržišta.
2. Strategije zaštite opskrbljivača mogu uključivati primjenu ugovora o kupnji energije. Ako postoje dovoljno razvijena tržišta za ugovore o kupnji energije koja omogućuju učinkovito tržišno natjecanje, države članice mogu zahtijevati da se dio izloženosti opskrbljivača promjenama veleprodajnih cijena električne energije obuhvati ugovorima o kupnji energije proizvedene iz obnovljivih izvora koji odgovaraju trajanju njihove izloženosti riziku na strani potrošača, pod uvjetom da se poštuje pravo tržišnog natjecanja Unije.
3. Države članice nastoje osigurati dostupnost proizvoda za zaštitu od rizika energetske zajednicama građana i zajednicama obnovljive energije.”;

5. umeću se sljedeći [...] članci:

„ Članak 27.a

Opskrbljivač zadnjeg izbora

1. Države članice [...] **uvode sustav opskrbljivača** zadnjeg izbora **kako bi osigurale kontinuitet opskrbe**, barem za kupce iz kategorije kućanstvo. Postupak imenovanja opskrbljivača zadnjeg izbora mora biti pravedan, [...] transparentan i nediskriminirajući.
2. Krajnji kupci koji se preusmjeravaju na opskrbljivače zadnjeg izbora ne gube svoja prava kao kupci, osobito prava utvrđena u člancima 4., 10., [...] 12., 14., 18. i 26.
3. Države članice osiguravaju da opskrbljivači zadnjeg izbora bez odgode obavješćuju preusmjerene kupce o uvjetima i osiguravaju neometan kontinuitet usluge za te kupce najmanje šest mjeseci.
4. Države članice osiguravaju da se krajnjim kupcima pružaju informacije i da ih se potiče da prijeđu na tržišno utemeljenu ponudu.
5. Države članice mogu zahtijevati od [...] opskrbljivača zadnjeg izbora da električnom energijom opskrbljuje kupce iz kategorije kućanstvo koji ne primaju tržišno utemeljene ponude. U takvim slučajevima primjenjuju se uvjeti iz članka 5.

Članak 28.a

Zaštita ugroženih kupaca od isključenja

Države članice osiguravaju da se ugroženi kupci zaštite od isključenja električne energije. To se osigurava kao dio koncepta ugroženih kupaca na temelju članka 28. stavka 1. [...] i ne dovodeći u pitanje mjere utvrđene u članku 10. stavku 11.”;

6. u članku 27. stavak 1. zamjenjuje se sljedećim:

„1. Države članice osiguravaju da svi kupci iz kategorije kućanstvo i, ako to države članice smatraju prikladnim, mala poduzeća, imaju pravo na univerzalnu uslugu, posebno pravo na opskrbu električnom energijom određene kvalitete unutar svojeg državnog područja po konkurentnim, jednostavno i jasno usporedivim, transparentnim i nediskriminacijskim cijenama. Kako bi se osiguralo pružanje univerzalne usluge, države članice operatorima distribucijskih sustava nameću obvezu priključivanja kupaca na svoju mrežu pod uvjetima i tarifama utvrđenima u skladu s postupkom utvrđenim u članku 59. stavku 7. Ovom se Direktivom ne sprečava države članice da ojačaju tržišni položaj kupaca iz kategorije kućanstvo te malih i srednjih kupaca koji nisu kućanstva promicanjem mogućnosti za dobrovoljno udruživanje predstavnika za tu kategoriju kupaca.”;

7. u članku 31. stavak 3. zamjenjuje se sljedećim:

„3. Operator distribucijskog sustava korisnicima sustava pruža informacije koje su im potrebne za učinkovit pristup sustavu, uključujući korištenje sustavom. Operatori distribucijskog sustava prije svega na jasan i transparentan način objavljuju informacije o kapacitetu raspoloživom za nove priključke u svojem području rada, među ostalim u zagušenim područjima ako se mogu osigurati priključci za fleksibilno skladištenje energije, te redovito ažuriraju te informacije, barem svaka tri mjeseca.

Operatori distribucijskog sustava korisnicima sustava također dostavljaju jasne i transparentne informacije o statusu i obradi njihovih zahtjeva za priključenje. Te informacije dostavljaju u roku od tri mjeseca od podnošenja zahtjeva.

3.a Države članice mogu odlučiti ne primjenjivati stavak 3. na integrirana elektroenergetska poduzeća koja opslužuju manje od 100 000 priključenih kupaca ili opslužuju male izolirane sustave.”;

8. u članku 40. umeće se sljedeći stavak[...]:

[...]

„6.a Zahtjevi iz stavaka 5. i 6. ne primjenjuju se na proizvode za smanjenje vršne potrošnje nabavljene u skladu s člankom 7.a Uredbe (EU) 2019/943.”;

9. članak 59. mijenja se kako slijedi:

(a) u stavku 1. [...] **točka** [...] (c) zamjenjuje se sljedećim:

„(c) [...] osiguravanje, u bliskoj suradnji s drugim regulatornim tijelima, da jedinstvena platforma za dodjelu uspostavljena u skladu s Uredbom EU 2016/1719, **subjekt imenovan za upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutardnevnim tržištem, ako je to primjenjivo**, ENTSO za električnu energiju i tijelo EU-a za ODS-ove ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943, mrežnih pravila i smjernica donesenih na temelju članka 59., 60 i 61. Uredbe (EU) 2019/943 i drugog relevantnog prava Unije, uključujući u pogledu prekograničnih pitanja, te odluka ACER-a, i zajedničko utvrđivanje neispunjavanja obveza od strane jedinstvene platforme za dodjelu, ENTSO-a za električnu energiju i tijela EU-a za ODS-ove; ako regulatorna tijela ne uspiju postići dogovor u roku od četiri mjeseca od početka savjetovanja za potrebe zajedničkog utvrđivanja neispunjavanja obveza, predmet se upućuje ACER-u na odlučivanje, na temelju članka 6. stavka 10. Uredbe (EU) 2019/942.”;

(b) u stavku 1. [...] **točka** (z) zamjenjuje se sljedećim:

„(z) [...]: praćenje otklanjanja neopravdanih prepreka i ograničenja razvoja potrošnje električne energije iz vlastite proizvodnje i energetske zajednice građana, uključujući [...] **prepreke i ograničenja kojima se sprječava** povezivanje distribuirane fleksibilne proizvodnje energije u razumnom roku[...].”; [...]

(c) stavak 4. zamjenjuje se sljedećim:

„4. Regulatorno tijelo smješteno u državi članici u kojoj se nalazi sjedište jedinstvene platforme za dodjelu, **subjekta imenovanog za upravljanje integriranim tržištem dan unaprijed i unutar dnevnim tržištem, ako je to primjenjivo**, ENTSO-a za električnu energiju ili tijela EU-a za ODS-ove ima ovlast izricati učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće sankcije tim subjektima ako ne ispunjavaju svoje obveze na temelju ove Direktive, Uredbe (EU) 2019/943 ili bilo koje relevantne pravno obvezujuće odluke regulatornog tijela ili ACER-a ili predlagati izricanje takvih sankcija nadležnom sudu.”;

9.a u članku 66. dodaje se sljedeći stavak:

Odstupajući od članka 40. stavka 4., operatori prijenosnih sustava u Estoniji, Latviji i Litvi imaju mogućnost osloniti se na usluge uravnoteženja koje pružaju domaći pružatelji usluga skladištenja električne energije, poduzeća povezana s operatorima prijenosnih sustava i druga postrojenja u vlasništvu operatora prijenosnih sustava.

Odstupajući od članka 54. stavka 2. Estonija, Latvija i Litva mogu svojim operatorima prijenosnih sustava i poduzećima povezanim s operatorima prijenosnih sustava dopustiti da posjeduju, razvijaju, upravljaju i vode skladištenje bez da slijede otvoren, transparentan i nediskriminirajući natječajni postupak te takvom skladištenju mogu dopustiti kupnju ili prodaju električne energije na tržištima uravnoteženja.

Odstupanja od članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2. primjenjuju se do tri godine nakon pristupanja Estonije, Latvije i Litve sinkronom području kontinentalne Europe. Ako je to potrebno radi očuvanja sigurnosti opskrbe, Komisija može odobriti produljenje početnog trogodišnjeg razdoblja za najviše pet godina.”;

9.b u članku 66. dodaje se novi stavak:

7. Odstupajući od članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2., Cipar može dopustiti operatoru svojeg prijenosnog sustava da posjeduje i razvija skladištenje te da njime upravlja bez provođenja otvorenog, transparentnog i nediskriminirajućeg natječajnog postupka.

Odstupanja od članka 40. stavka 4. i članka 54. stavka 2. primjenjuju se dok prijenosni sustav na Cipru ne bude povezan s prijenosnim sustavima drugih država članica putem međusobnog povezivanja.”

10. umeće se sljedeći članak [...]:

„ Članak 66.a

Pristup povoljnoj energiji tijekom krize cijena električne energije

1. **Vijeće na prijedlog Komisije provedbenom [...]** odlukom **može** proglasiti krizu cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije ako su ispunjeni sljedeći uvjeti:

(a) vrlo visoke **prosječne** cijene na veleprodajnim tržištima električne energije koje su najmanje dva i pol puta veće od prosječne cijene tijekom prethodnih pet godina, za koje se očekuje da će ostati visoke najmanje šest mjeseci. **Pri izračunu prosječne cijene tijekom prethodnih pet godina ne uzima se u obzir 2022. godina ni ona razdoblja u kojima je proglašena kriza cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije;**

- (b) nagla povećanja maloprodajnih cijena električne energije [...] **u rasponu od 70 %**, za koja se očekuje da će se nastaviti tijekom najmanje [...] **tri** mjeseca; i
 - (c) negativan utjecaj povećanja cijena električne energije na šire gospodarstvo.
- 2. U [...] odluci o proglašenju krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije **određuje se** razdoblje valjanosti te odluke, koje može trajati najviše godinu dana. **To se razdoblje može produljiti u skladu s postupkom iz stavka 7. za uzastopna razdoblja od najviše jedne godine.**
- 3. **Komisija predstavlja prijedlog za proglašenje krize cijena električne energije na regionalnoj razini ili na razini Unije, uključujući predloženo razdoblje valjanosti odluke, ako smatra da su ispunjeni uvjeti iz stavka 1.**
- 4. **Vijeće može kvalificiranom većinom izmijeniti prijedlog Komisije podnesen na temelju stavaka 3. i 7.**
- 5. Ako je [...] **Vijeće** donijelo odluku na temelju stavka 1., države članice mogu tijekom razdoblja valjanosti te odluke primijeniti ciljane javne intervencije u cijene opskrbe malih i srednjih poduzeća električnom energijom. Takve javne intervencije:
 - (a) ograničene su na najviše 70 % potrošnje korisnika tijekom istog razdoblja prethodne godine i zadržavaju poticaj za smanjenje potražnje;
 - (b) ispunjavaju uvjete iz članka 5. stavaka 4. i 7.;
 - (c) prema potrebi ispunjavaju uvjete iz stavka 4.

6. Ako je [...] **Vijeće** donijelo odluku na temelju stavka 1., države članice tijekom razdoblja valjanosti te odluke mogu, odstupajući od članka 5. stavka 7. točke (c), pri provedbi ciljanih javnih intervencija u cijene opskrbe električnom energijom na temelju članka 5. stavka 6. ili stavka 3. ovog članka, iznimno i privremeno odrediti cijenu za opskrbu električnom energijom koja je niža od troškova pod uvjetom da su ispunjeni sljedeći uvjeti:
- (a) cijena utvrđena za kućanstva primjenjuje se samo na najviše 80 % medijana potrošnje kućanstava i zadržava poticaj za smanjenje potražnje;
 - (b) nema diskriminacije među opskrbljivačima;
 - (c) opskrbljivačima se isplaćuje naknada za opskrbu ispod cijene; i
 - (d) svi opskrbljivači imaju pravo dostaviti ponude za cijenu opskrbe električnom energijom koja je ispod troška na istoj osnovi.
7. **Komisija pravodobno prije isteka razdoblja navedenog na temelju stavka 2. procjenjuje jesu li uvjeti iz stavka 1. i dalje ispunjeni. Ako Komisija smatra da su uvjeti iz stavka 1. i dalje ispunjeni, ona Vijeću podnosi prijedlog za produljenje razdoblja valjanosti odluke donesene na temelju stavka 1. Ako Vijeće odluči produljiti razdoblje valjanosti, tijekom tog produljenog razdoblja primjenjuju se stavci 5. i 6.**

8. Ne dovodeći u pitanje članke 107. i 108. UFEU-a, države članice mogu do 30. lipnja 2024. primjenjivati gornju granicu prihoda od inframarginalnih proizvođača pod istim uvjetima kao što su oni utvrđeni u člancima od 6. do 8. i članku 10. Uredbe Vijeća (EU) 2022/1854. Komisija do 15. svibnja 2024. provodi preispitivanje primjene relevantnih programa iz ovog stavka i podnosi izvješće Parlamentu i Vijeću o glavnim nalazima tog preispitivanja.”

11. [...]

[...] [...]

[...]

[...] [...]

[...] [...]

[...]

[...]

Članak [...]2.

Izmjena Direktive (EU) [...]

Direktiva (EU) 2018/2001 mijenja se kako slijedi:

1. članak 4. stavak 3. mijenja se kako slijedi:

(a) drugi podstavak zamjenjuje se sljedećim:

„ U tu svrhu i uzimajući u obzir neposredne programe zaštite cijena, potpora se daje u obliku tržišne premije, koja bi, među ostalim, mogla biti promjenjiva ili fiksna. [...] **Prva rečenica** ne primjenjuje na potporu za električnu energiju iz obnovljivih izvora navedenu u članku 19.b stavku 2. Uredbe (EU) [...] **2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća**³³, na koju se primjenjuje članak 19.b stavak 1. te uredbe.

2. [...]

[...] [...]

[...]

[...]

³³ **Uredba (EU) 2019/943 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. lipnja 2019. o unutarnjem tržištu električne energije (SL L 158, 14.6.2019., str. 54)."**

Članak 3.

Prenošenje

1. **Države članice donose zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s ovom Direktivom u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu [ove Direktive]. Odstupajući od prvog podstavka države članice donose zakone i druge propise koji su potrebni radi usklađivanja s člankom 1. točkama 2. i 4. do 24 mjeseca nakon stupanja na snagu [ove Direktive].**

One Komisiji odmah dostavljaju tekst tih mjera.

Kada države članice donose te mjere, one sadržavaju upućivanje na ovu Direktivu ili se na nju upućuje prilikom njihove službene objave. One sadržavaju i izjavu da se upućivanja u postojećim zakonima i drugim propisima na direktivu stavljenu izvan snage ovom Direktivom smatraju upućivanjima na ovu Direktivu. Države članice određuju načine tog upućivanja i način oblikovanja te izjave.

Članak 4.

Stupanje na snagu

1. **Ova Direktiva stupa na snagu [dvadesetog] dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.**

Članak 5.

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Strasbourgu

Za Europski parlament

Predsjednik/Predsjednica

Predsjednik/Predsjednica

Za Vijeće
